

NARODOWY
BANK POLSKI

Polacy pracujący za granicą w 2022 r.

Raport z badania ankietowego

Polacy pracujący za granicą w 2022 r.

Raport z badania ankietowego

Opracował:
Departament Statystyki

Zespół autorski:
Iza Chmielewska-Kalińska
Beata Dudek
Paweł Strzelecki

Spis treści

Podsumowanie	4
Wstęp	7
1. Specyfika emigracji do wybranych krajów w świetle wyników badania	9
2. Profil demograficzny i ekonomiczny emigrantów	14
2.1. Podstawowe charakterystyki demograficzne	14
2.2. Posiadane kompetencje	15
3. Sytuacja Polaków na rynku pracy	20
3.1. Polacy na zagranicznych rynkach pracy	20
3.2. Warunki pracy na emigracji	25
3.3. Sytuacja ekonomiczna polskich emigrantów	27
4. Przekazy zagraniczne	30
5. Plany na przyszłość	35
5.1. Motywacje wyjazdów i potencjalnych powrotów	35
5.2. Plany emigrantów odnośnie dalszego pozostawania na emigracji	37
5.3. Oczekiwane wynagrodzenia a skłonność do powrotu z emigracji	38
6. Wpływ pandemii, Brexitu i wojny w Ukrainie na sytuację Polaków za granicą	40
7. Aneks. Opis metody badania ankietowego	47
Spis wykresów	48

Podsumowanie

Niniejszy raport przedstawia wybrane wyniki badania ankietowego emigrantów z Polski do Wielkiej Brytanii, Niemiec oraz Niderlandów. Badania te zapoczątkowane w 2007 roku regularnie dostarczają wielu informacji o zmianach sytuacji polskich emigrantów na zagranicznych rynkach pracy, przekazów pieniężnych oraz utrzymywania powiązań z krajem rodzinnym. W raporcie szczególną uwagę zwrócono na:

- 1) **coraz bardziej długookresowy charakter emigracji z Polski**, która nawet w przypadku Niderlandów zaczyna nabierać cech migracji osiedleńczej,
- 2) **poprawę pozycji większości polskich emigrantów** na zagranicznych rynkach pracy,
- 3) zwiększające się **zróżnicowanie emigrantów pod względem przyjętych strategii migracyjnych**, wiążących się z przekazywaniem pieniędzy do Polski oraz planów dalszego pozostawania w kraju emigracji.

W obecnej edycji badania zwrócono dodatkowo uwagę na konsekwencje związane z epidemią COVID-19 i opuszczeniem UE przez Wielką Brytanię oraz obawy związane z wojną w Ukrainie. W szczególności raport prowadzi do następujących spostrzeżeń bardziej szczegółowo rozwiniętych w kolejnych rozdziałach:

- **Polska emigracja zagraniczna ma w większości coraz bardziej długookresowy charakter i cechy migracji osiedleńczej.** Ponad połowa emigrantów przebywa za granicą nieprzerwanie od 2015 r. lub dłużej. Jedynie w przypadku Niderlandów widoczne jest znaczące zasilenie nowymi emigrantami w ostatnich latach i również emigrantów z Niderlandów charakteryzuje największa mobilność, jednak w porównaniu z wynikami poprzedniego badania emigracja w tym kraju nabiera cech osiedleńczych. Najbardziej osiadły charakter ma natomiast emigracja w Wielkiej Brytanii. Dla większości emigrantów obecny pobyt za granicą jest jednocześnie ich pierwszym pobytom w tym kraju i na emigracji w ogóle. O postępującym procesie osiedlania się Polaków za granicą świadczy dodatkowo rosnący odsetek osób mieszkających tam z najbliższą rodziną oraz coraz niższa częstotliwość wizyt w Polsce.
- **Nowi emigranci, którzy napłynęli do badanych krajów od momentu ostatniego badania, które miało miejsce w 2018 r. to głównie osoby młode**, bez wcześniejszego doświadczenia w migracjach zagranicznych. W największym stopniu nowi emigranci napłynęli do Niemiec i Niderlandów. W przypadku Wielkiej Brytanii, po jej wyjściu ze struktur Unii Europejskiej i związanych z tym utrudnień w dostępie do rynku pracy nowi emigranci z Polski stracili nim zainteresowanie.
- **Żyjący za granicą Polacy to w równej części kobiety i mężczyźni. Jednak już pod względem wykształcenia widoczne są między nimi różnice.** Kobiety częściej niż mężczyźni mają wykształcenie wyższe lub maturalne, co ogólnie jest charakterystyczne dla

- społeczeństwa w Polsce, jednak tym co wyróżnia emigrantów, jest wyższy niż przeciętnie w Polsce udział osób z wykształceniem średnim zawodowym.
- **Pozycja Polaków na zagranicznych rynkach pracy uległa stabilizacji.** We wszystkich trzech krajach wykonywanie pracy najmniej deklaruje większość respondentów. Związane z tym trendem zmiany to istotny spadek odsetka osób niepracujących oraz wykonujących prace dorywcze oraz spadek liczby godzin pracy tygodniowo. Zmiany te są po części kontynuacją trendu zaobserwowanego już w 2016 r. polegającego na podejmowaniu przez Polaków bardziej długotrwałych form zatrudnienia. Jednak na tempo i zakres zmian dotyczących Polaków na emigracji wpłynęła w pewnym zakresie pandemia COVID-19 i Brexit.
 - **Główne sektory gospodarki, w których pracują Polacy w Niemczech** to przemysł, rolnictwo, handel, budownictwo oraz hotelarstwo i gastronomia. W Wielkiej Brytanii dominuje przemysł oraz hotelarstwo i gastronomia, a w Niderlandach rolnictwo i przemysł. W porównaniu do wyników z 2018 r. we wszystkich krajach zanotowano spadek odsetka osób pracujących w ochronie zdrowia i opiece społecznej. Jest to sektor, który był najbardziej narażony na skutki pandemii COVID-19, w tym zwłaszcza na ryzyko ciężkiej choroby i śmierci.
 - **Podobnie jak w latach poprzednich Polacy przede wszystkim pracują jako robotnicy i rzemieślnicy wykwalifikowani.** Największy odsetek respondentów wykonujących prace wymagające specjalistycznych kwalifikacji występuje w Wielkiej Brytanii. Nowym zjawiskiem jest dość wysoki odsetek osób zajmujących stanowiska menadżerskie niskiego i średniego stopnia w Niderlandach (9%) oraz zauważalny spadek w stosunku do 2018 r. osób zajmujących tego typu stanowiska w Wielkiej Brytanii.
 - **Pomimo nadganiania przez płace w Polsce wynagrodzeń w UE siła nabywcza przeciętnych wynagrodzeń w analizowanych krajach UE (wg OECD) wciąż przekraczała o przynajmniej 40–80% siłę nabywczą wynagrodzeń w Polsce.** Najmniejsze różnice występowały w rolnictwie, większe w budownictwie, transporcie, hotelarstwie i gastronomii.
 - Choć zdecydowana większość emigrantów opuściła Polskę z powodów finansowych (wynagrodzenia, brak pracy) to **czynniki, które mogą wpłynąć na decyzje o powrocie są bardziej złożone.** Najczęściej wymieniana była sytuacja rodzinna oraz zdrowie, a poziom wynagrodzeń dopiero w trzeciej kolejności. Wyjątkiem była obawa przed brakiem pracy, którą wskazało jako możliwy czynnik powrotu aż 57% osób przebywających w Wielkiej Brytanii, co można wynikać z obaw dotyczących problemów gospodarczych po Brexicie. Relatywny poziom wynagrodzeń w Polsce jest czynnikiem brany pod uwagę w kontekście powrotu przez 80% emigrantów w Niderlandach, ale tylko ok. 45% w Wielkiej Brytanii i 55% w Niemczech.

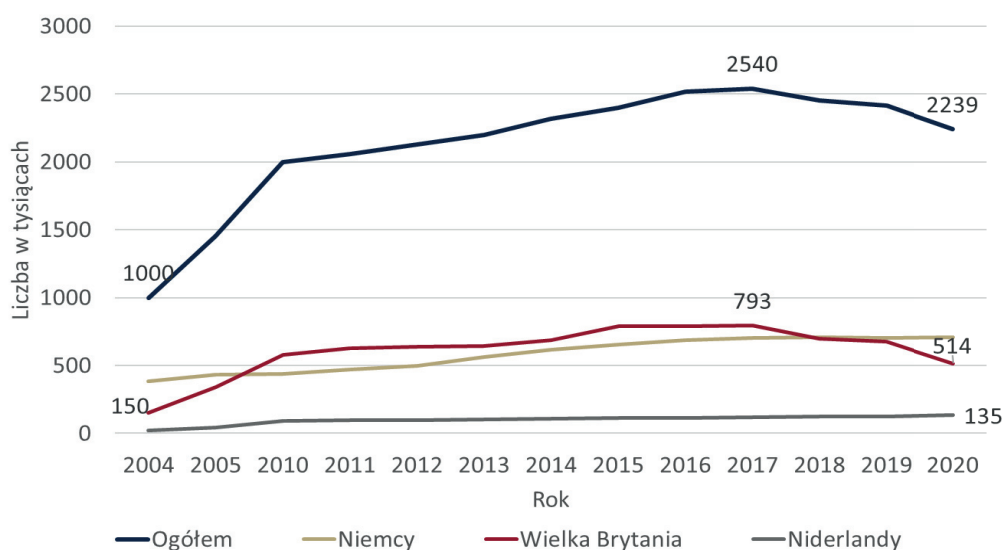
-
- **W 2022 roku częstość przekazywania pieniędzy do Polski przez Polaków mieszkających za granicą była bardziej zależna od przyjętych strategii migracyjnych niż było to obserwowane w badaniu z 2018 roku.** Osoby, których rodziny i dzieci pozostawały w Polsce przesyłały pieniądze zdecydowanie częściej niż osoby, które ściągnęły rodziny do krajów emigracji. Znacznie częściej niż przeciętnie przesyłały pieniądze osoby deklarujące powrót do kraju. Brak było natomiast istotnego wpływu czasu pozostawania na emigracji na częstość przesyłania środków finansowych do Polski.
 - **Najbardziej odczuwalnym skutkiem Brexitu przez emigrantów, którzy pozostali w Wielkiej Brytanii był wzrost formalności związanych z legalizacją pobytu i zatrudnienia w Wielkiej Brytanii (79%).** Jedynie niewielki odsetek deklarował, że Brexit skłonił do starania się o obywatelstwo brytyjskie (16%), pogorszył indywidualne perspektywy na rynku pracy (10%) lub skłonił do sprowadzenia rodziny (7%).
 - **Większość respondentów nie odczuła wpływu pandemii na ich obecną sytuację życiową i sytuację na rynku pracy.** Około 30% do 40% z nich wskazywało (istotny lub niewielki wpływ) na doświadczenia związane z brakiem pracy, przebywanie na postojowym oraz zmianę pracy. Najczęściej wpływ pandemii odczuli Polacy z Wielkiej Brytanii, a najrzadziej z Niderlandów. Zmiana warunków pracy przed i po pandemii wskazywana przez największy odsetek respondentów dotyczyła poprawy standardów BHP w miejscu pracy.
 - **Opinie respondentów dotyczące wpływu wybuchu wojny na Ukrainie na ich decyzje o pozostaniu na emigracji są zróżnicowane.** W Wielkiej Brytanii relatywnie duża grupa emigrantów uznała, że ze względu na bezpieczeństwo będzie wolała pozostać na emigracji dłużej. Dodatkowo w Wielkiej Brytanii oraz Niderlandach respondenci często zwracali uwagę na ryzyko osłabienia kursu złotego w rezultacie wojny.

Wstęp

Wyjazdy zarobkowe Polaków za granicę, które stały się przyczynkiem do rozpoczęcia przez Narodowy Bank Polski badań w tym obszarze, rozpoczęły się na dużą skalę wraz z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. Jak szacuje Główny Urząd Statystyczny¹, na koniec 2020 r.² poza granicami Polski przebywało czasowo około 2 239 tys. stałych mieszkańców naszego kraju. Najwięcej w Niemczech (706 tys.), Wielkiej Brytanii (514 tys.) i Niderlandach (135 tys.) (**Rysunek 1**).

NBP prowadzi badania ankietowe Polaków za granicą od 2007 r. Początkowo były one realizowane co rok, następnie, aż do 2018 r. co dwa lata. Ze względu na pandemię COVID-19, nie odbyła się jedna runda badania, planowana na 2020 r. Najnowsze, opisywane badanie przeprowadzono w okresie od grudnia 2022 r. do stycznia 2023 r. na próbie 1000 respondentów w Wielkiej Brytanii, 1000 respondentów w Niemczech i 500 w Niderlandach, czyli w krajach, w których przebywa największa liczba migrantów zarobkowych z Polski. Szczegółowe informacje na temat metody badania znajdują się w Aneksie *Opis metody badania*.

Rysunek 1. Liczba Polaków przebywających czasowo za granicą (w tys.)

Źródło: GUS Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2020, 25 X 2021 r. (dane dotyczą liczby osób przebywających za granicą czasowo, dla lat 2004–2005 powyżej 2 miesięcy, dla lat 2010–2020 powyżej 3 miesięcy)

Z prowadzonych przez NBP badań wynika, że głównym motywem wyjazdów były czynniki związane z pracą: brak pracy lub niezadawalające wynagrodzenie. W przypadku Niemiec

¹ Główny Urząd Statystyczny, *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2020*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5471/2/14/1/informacja_o_rozmiarach_i_kierunkach_czasowej_emigracji_z_polski_w_latach_2004-2020.pdf

² Bardziej aktualne szacunki nie były dostępne w momencie powstawania Raportu

dodatkowo pewną rolę odgrywały kwestie rodzinne. O ile początkowo dominowały pobyty krótkoterminowe, z czasem migracja nabierała charakteru osiedleńczego. W ciągu ostatnich lat zaistniały dodatkowo trzy czynniki, które miały wpływ na sytuację Polaków za granicą. Według kolejności ich pojawienia się były to: Brexit (decyzja o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej), pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie.

Zbieżność czasowa tych wydarzeń, zwłaszcza Brexitu i pandemii COVID19, utrudnia jednoznaczną ocenę ich skutków dla migracji zarobkowych. Według danych brytyjskiego urzędu statystycznego (ONS) Brexit spowodował spadek migracji z Europy do tego kraju, największy z Europy zachodniej, ale duży także z Europy Środkowo-Wschodniej, w tym z Polski. Przyczyn takiego stanu rzeczy ONS upatrywał w lepszych możliwościach pracy w innych krajach oraz spadku wartości funta³. Jeżeli chodzi o wpływ pandemii COVID-19 na sytuację migrantów, to według *World Migration Report 2022* Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) wpływ ten był duży. Pandemia spowodowała spowolnienie migracji w skali światowej. Wprowadzone ograniczenia podróży, powodujące trudności z powrotem do domu, spadek aktywności gospodarczej na świecie oraz brak dostępu do wielu świadczeń. Wojna w Ukrainie miała natomiast z jednej strony wpływ na spadek poczucia bezpieczeństwa Polaków, na co wykazywały wyraźnie badania CBOS⁴. Z drugiej strony napływ uchodźców z Ukrainy do krajów Europy Zachodniej miał znaczenie dla funkcjonowania tamtejszych rynków pracy⁵ a tym samym pośrednio mógł wpływać na sytuację polskich migrantów w Europie Zachodniej.

Wszystkie powyższe czynniki były zapewne brane pod uwagę przez Polaków na emigracji, którzy podejmowali decyzje odnośnie swojego dalszego pobytu poza Polską. Wydaje się jednak, że w ich odczuciu skutki opisywanych wydarzeń nie były aż tak silne jak sugerowałyby przytoczone raporty. Wynikać to może z długookresowego charakteru pobytu za granicą oraz ugruntowanej sytuacji życiowej i zawodowej w kraju emigracji. Zatem wpływ opisywanych wydarzeń na ujętych w badaniu respondentów mógł być zbliżony do tego, jaki wydarzenia te wywarły na ludność lokalną.

Prezentowany Raport z badania ma na celu przedstawienie sytuacji Polaków za granicą w 2022 r. oraz pokazanie jaki wpływ na charakter migracji miały wskazane wyżej czynniki.

³ Office for National Statistics, 30 XI 2017 r.: Migration since the Brexit vote: what's changed in six charts – Office for National Statistics

⁴ CBOS Komunikat z badań *Polacy wobec wojny w Ukrainie* nr 73/2022, maj 2022 r.

⁵ Zgodnie z danymi niemieckiego urzędu statystycznego w 2022 r. netto migracja z Ukrainy wyniosła 962 tys. osób (German Federal Statistics Office Press releases, 16 luty 2023 r.). W Niderlandach liczba uchodźców szacowana była pod koniec 2022 r. przez urząd statystyczny na około 64 tys. (Higher share of Ukrainian refugees in employment (<https://www.cbs.nl/en-gb/news/2023/05/higher-share-of-ukrainian-refugees-in-employment>)), a w Wielkiej Brytanii w okresie od 1 VII 2021 r. do 30 VI 2022 r. wydano ponad 170 tys. dla obywateli Ukrainy (Statistics on Ukrainians in the UK – GOV.UK (<https://www.gov.uk>)).

1. Specyfika emigracji do wybranych krajów w świetle wyników badania

Zgodnie z wynikami badania, każdy kraj ma nieco odmienną specyfikę, jeśli chodzi o model migracji rozumiany przede wszystkim jako długość pobytu w danym kraju, udział wyjazdów o charakterze krótkookresowym, częstość przyjazdów do Polski czy napływ nowych migrantów. Specyfika ta ma w dalszej kolejności swoje konsekwencje dla sytuacji życiowej i ekonomicznej emigrantów, w tym ich pozycji na rynku pracy.

Struktura emigrantów według roku rozpoczęcia obecnego pobytu różni się pomiędzy krajami, jednak cechą wspólną dla każdej z badanych destynacji jest wysoki udział osób przebywających tam długookresowo – co najmniej kilka lat. Wśród ankietowanych w Wielkiej Brytanii i w Niemczech prawie połowa przyjechała do danego kraju w 2015 r. lub wcześniej (**Rysunek 2**). W przypadku Niemiec jednak, 17% badanych przebywało w tym kraju jeszcze przed 2004 r. co wynika z historii wcześniejszych migracji do tego kraju. Wzrost odsetka osób, które przyjechały w kolejnych latach jest w miarę systematyczny co oznacza, że w każdym kolejnym roku rosła liczba tych, którzy przyjechali i zostali w Niemczech. W przypadku Wielkiej Brytanii natomiast, mimo iż był to kraj, do którego po wstąpieniu Polski do Unii wyjechało najwięcej osób, na pozostanie tam relatywnie częściej zdecydowały się osoby, które przyjechały pomiędzy 2015 i 2018 r. W sumie stanowią one połowę emigracji w tym kraju. Decyzję tę mogło w pewnym stopniu wymusić przeprowadzone w czerwcu 2016 r. głosowanie w sprawie wystąpienia tego kraju z UE. W przypadku Niderlandów mamy natomiast do czynienia z emigracją o najkrótszym stażu. Prawie 70% przebywających tam emigrantów, rozpoczęło obecny pobyt w tym kraju w 2017 r. lub później.

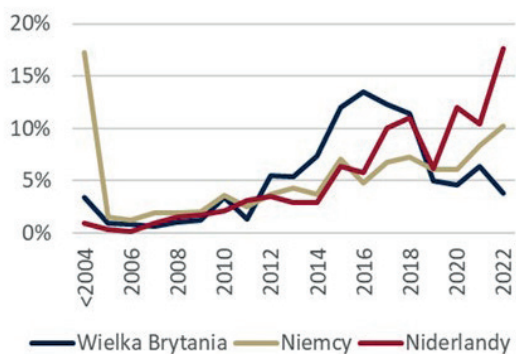
Na aktualny poziom zainteresowania wyjazdami do poszczególnych krajów wskazuje odsetek osób przebywających tam stosunkowo krótko. W Niderlandach aż 18% stanowią osoby, które przyjechały w roku, w którym realizowane było badanie tj. w 2022. W Niemczech odsetek ten wyniósł 10% a w Wielkiej Brytanii tylko 4%, co wskazuje na duży spadek zainteresowania pracą w tym kraju po jego wystąpieniu ze struktur unijnych i wiążącymi się z tym zmianami w dostępie do rynku pracy.

Warto też spojrzeć na odsetek osób, które, rozpoczęły obecny pobyt pomiędzy poprzednią turą badania, która miała miejsce jesienią 2018 r.⁶ a obecnym badaniem (**Rysunek 3**). Jest to ciekawy i ważny fragment badanego zjawiska, który pozwala ocenić do jakiego stopnia osoby, które przyjechały do danego kraju pomiędzy poprzednim i obecnym badaniem, różnią się od przebywających tam dłużej osób i na ile różnice w wynikach tych dwóch badań można wyjaśnić napływem nowych osób o nieco innych charakterystykach. Jeśli więc chodzi o udział osób, które rozpoczęły swój aktualny pobyt w każdym z badanych krajów w latach

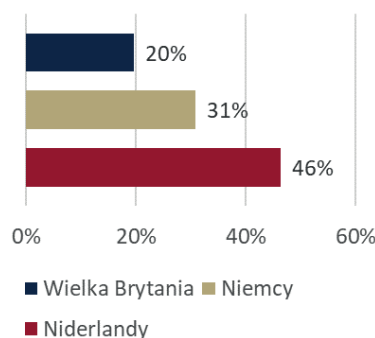
⁶ Narodowy Bank Polski, *Polacy Pracujący za granicą w 2018 r.*, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/11/polacy_pracujacy_za_granica_2018.pdf

2019–2022 to wyniósł on odpowiednio: 46% dla Niderlandów, 31% dla Niemiec i 20% dla Wielkiej Brytanii.

Rysunek 2. Emigranci według roku przyjazdu do obecnego kraju pobytu

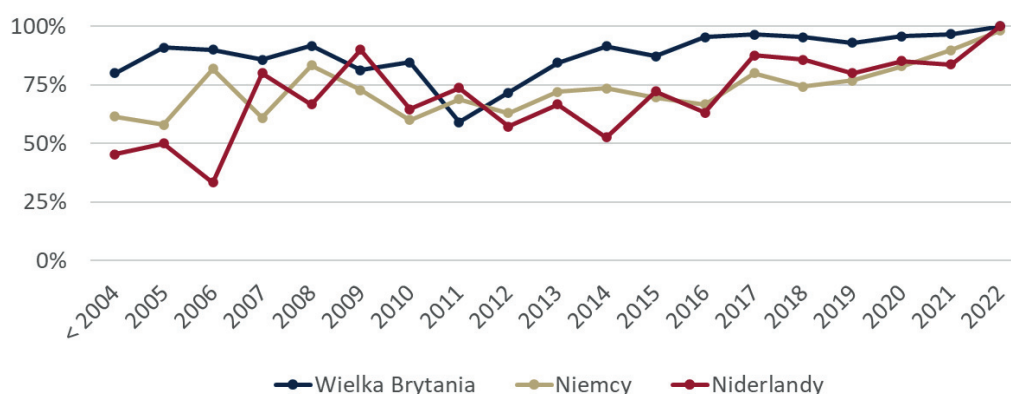

Rysunek 3. Odsetek emigrantów, który przyjechał do danego kraju po 2018 r.

Wszystkie przedstawione wyżej wyniki odnoszą się do obecnego pobytu w danym kraju. Jednocześnie dla większości emigrantów, obecny pobyt jest też pierwszym pobyt w tym kraju (**Rysunek 4**). Największy odsetek przebywających nieprzerwanie w danym kraju od chwili pierwszego przyjazdu jest w Wielkiej Brytanii. Nawet wśród osób, które przyjechały tuż po 2004 r. odsetek ten waha się w okolicy 80–90% i znaczący jego spadek poniżej tych wartości zanotowano jedynie w 2011 r. W przypadku Niemiec i Niderlandów odsetki te są nieco niższe co wskazuje na nieco odmienny charakter wyjazdów do tych państw. Jednak również w ich przypadku odsetki osób, dla których obecny pobyt jest jednocześnie pierwszym pobyt w tym kraju przewyższają 50% a szczególnie wysokie wartości, zbliżające się do 90 a nawet 100%, przyjmują w latach 2019–2021. Rekordowy jest rok 2022, kiedy to wszystkie biorące udział w badaniu osoby zadeklarowały, że obecny pobyt jest ich pierwszym pobyt w danym kraju.

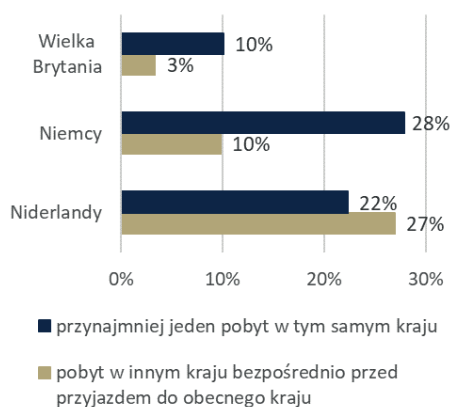
Rysunek 4. Odsetek osób, dla których obecny pobyt to pierwszy pobyt w tym kraju

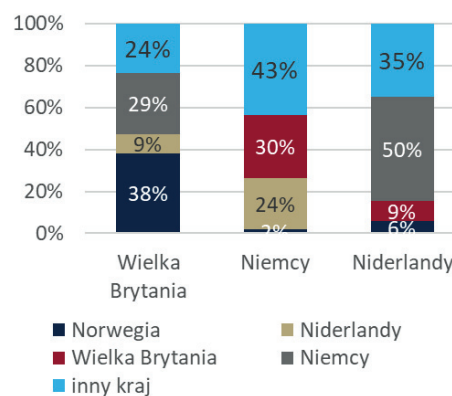
Z badania wynika zatem, że polscy emigranci, to w większości osoby nie posiadające wcześniejszego doświadczenia w emigracji do obecnego kraju. W Wielkiej Brytanii, przynajmniej raz przed obecnym pobyt, było tylko 10% emigrantów. W przypadku Niemiec odsetek

ten był najwyższy i wyniósł 28%, a w Niderlandach 22% emigrantów było tam już wcześniej (**Rysunek 5**). Co więcej, większość emigrantów nie ma też doświadczenia w emigracji zarobkowej do innego kraju. Jedynie w przypadku Niderlandów 27% przed przyjazdem do obecnego kraju, przebywało w innym kraju w celach zarobkowych. Najczęściej były to Niemcy (**Rysunek 6**). Jeśli dodać do tego osoby, które wcześniej przynajmniej raz były zarobkowo w Niderlandach to emigrantów w tym kraju można uznać za najbardziej mobilnych.

Rysunek 5. Doświadczenie migracyjne przed obecnym pobytom w danym kraju

Rysunek 6. Doświadczenie migracyjne – wybrane kraje wcześniejszej migracji

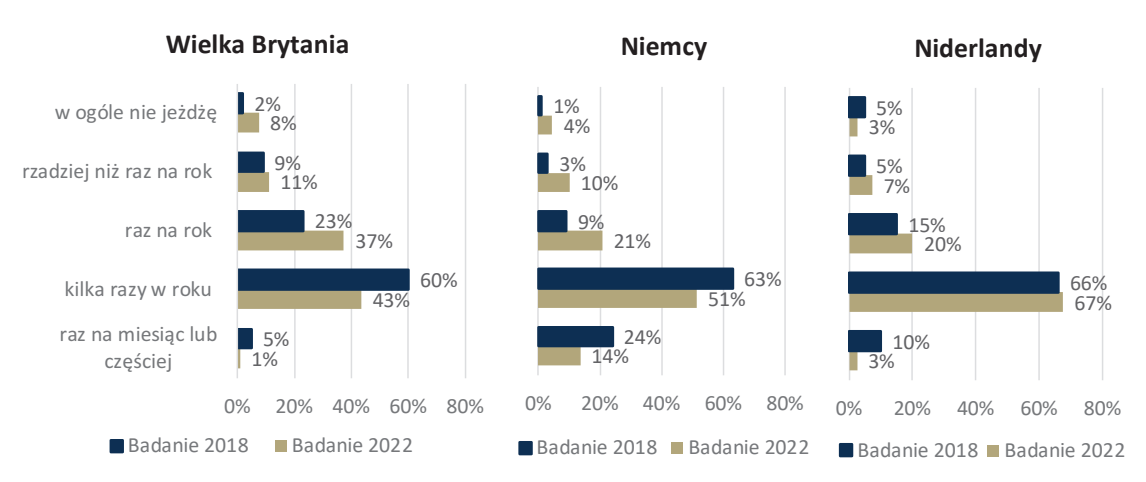

Jeśli emigrantom zdarzyło się być wcześniej w innym kraju, zazwyczaj był to jeden z krajów uwzględnionych w badaniu. W przypadku Wielkiej Brytanii obecna jest również grupa osób, które miały wcześniej doświadczenia związane z pracą w Norwegii. Inne kraje wskazywane były przez pojedyncze osoby.

Innym parametrem różnicującym emigracje do poszczególnych państw jest częstość przyjazdów do Polski. Krótkie wizyty w Polsce, nie będące przerwą w emigracji najczęściej mają miejsce kilka razy w roku (**Rysunek 7**) i w porównaniu z wcześniejszymi badaniami widoczna jest tendencja do coraz rzadszych przyjazdów. Najrzadziej przyjeżdżają do kraju emigranci z Wielkiej Brytanii, 37% z nich przyjeżdża tylko raz w roku, a 8% deklaruje, że nie przyjeżdża w ogóle. Najwięcej osób – 67% deklarujących wizyty kilka razy w roku odnotowano w Niderlandach co znowu wskazuje na najwyższą mobilność tej grupy emigrantów. Jedynie 15% z żyjących i pracujących w najbliższej Polsce leżących Niemczech deklarują przyjazdy mniej więcej raz w miesiącu i jest to wynik dwukrotnie niższy niż w 2018 r.

W stosunku do wyników badania z 2018 r., częstość wizyt w Polsce wyraźnie spadła. Cztery lata temu ponad 60% w każdym z badanych państw deklarowało przyjazdy do Polski kilka razy w roku. W obecnym badaniu odsetki te znacząco się zmniejszyły (poza Niderlandami). Cztery lata wcześniej, wyższy był także odsetek osób przyjeżdżających do Polski raz w miesiącu. W przypadku Niemiec wynosił on wówczas 24%.

Rysunek 7. Częstotliwość odwiedzin w Polsce

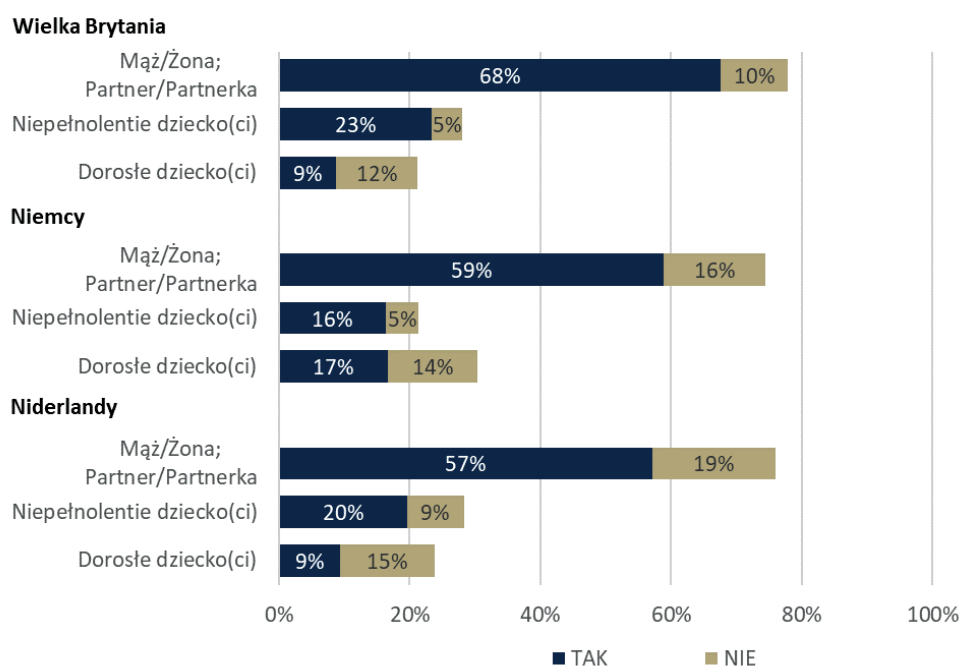
Dodatkowym czynnikiem, wpływającym na charakter emigracji, związanym nierozdzielnie zarówno z długością pobytu za granicą oraz częstością wizyt w Polsce jest ich sytuacja rodzinna. Przebywający w trzech badanych krajach emigranci to w około 75–80% osoby będące w związkach małżeńskich lub partnerskich. Między 20% a 30% z nich deklaruje posiadanie niepełnoletnich dzieci, z czego najwięcej wśród emigrantów w Wielkiej Brytanii i Niderlandach a najmniej w Niemczech. Dla odmiany dorosłe dzieci posiada od 21% emigrantów w Wielkiej Brytanii do 31% w Niemczech. Zróżnicowanie to wynika z faktu, że wśród emigrantów w Niemczech znacznie więcej niż w pozostałych krajach jest osób powyżej 55 roku życia.

Jeśli chodzi o miejsce przebywania członków najbliższej rodziny to w każdym z badanych krajów w zdecydowanej większości mieszkają oni wraz z emigrantem (**Rysunek 8**). Dotyczy to zarówno współmałżonków (partnerów życiowych) jak i małoletnich dzieci. Pełnoletnie dzieci częściej natomiast mieszkają osobno. Chociaż tu znowu wyjątek stanowią Niemcy, gdzie nieco więcej dorosłych dzieci mieszka wraz z emigrantem.

W porównaniu z wynikami z 2018 r. zaprezentowanymi w poprzednim raporcie⁷ NBP odsetki osób mieszkających za granicą z kimś z najbliższej rodziny w każdym z przypadków praktycznie się podwoiły. W praktyce może to wynikać zarówno ze ściągania do siebie rodzin mieszkających w Polsce jak i z zakładania rodzin w kraju emigracji. Niemniej jednak wzrost odsetka osób żyjących za granicą wraz z rodziną wskazuje na silniejsze powiązania z krajem emigracji i bardziej osiadły charakter emigracji. Sytuacja ta dotyczy emigrantów we wszystkich badanych lokacjach, jednak w największym stopniu w Wielkiej Brytanii.

⁷ Narodowy Bank Polski, „Polacy pracujący za granicą w 2018”, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/11/polacy_pracujacy_za_granica_2018.pdf

Rysunek 8. Struktura* odpowiedzi na pytanie: „Czy następujące osoby z najbliższej rodziny mieszkają razem z emigrantem w obecnym kraju?”

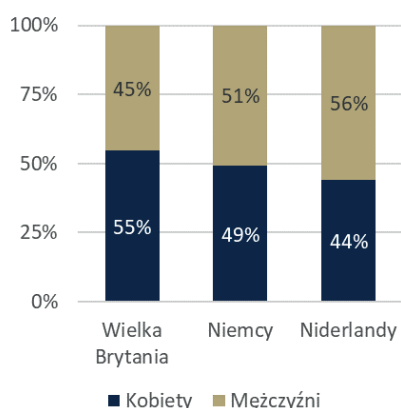
*Suma odpowiedzi Tak i Nie odzwierciedla odsetek, który zadeklarowały posiadanie danego członka rodziny.

2. Profil demograficzny i ekonomiczny emigrantów

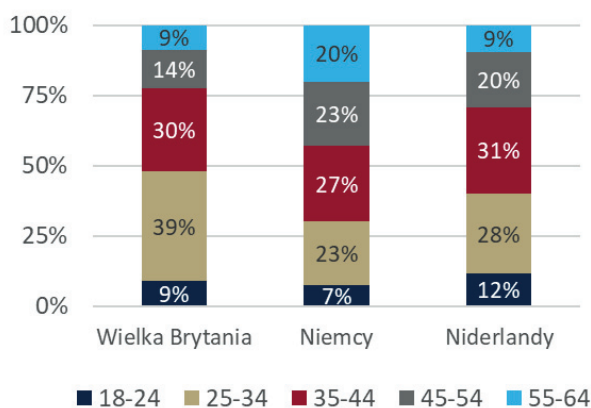
2.1. Podstawowe charakterystyki demograficzne

Wśród emigrantów kobiety i mężczyźni stanowią proporcjonalnie po około połowę populacji (**Rysunek 9**), chociaż w Wielkiej Brytanii obecnych jest nieco więcej kobiet – 55%, natomiast w Niderlandach ich udział wynosi 45%. Najbardziej zrównoważoną strukturę zarejestrowano w Niemczech – 49% kobiet i 51% mężczyzn. Dla porównania, w 2018 r. w każdym z badanych krajów nieznacznie więcej było kobiet niż mężczyzn – 53% w Wielkiej Brytanii, 52% w Niemczech i 51% w Niderlandach. Pod względem wieku natomiast w każdym badanym kraju największą grupę stanowią osoby w wieku 25–44 lata (**Rysunek 10**). Jedynie w Niemczech zaobserwowano wyższy niż w innych krajach udział osób powyżej 55 roku życia, co może być związane z obecnością w tym kraju osób, które przybyły tam jeszcze przed falą emigracji związaną ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Najwięcej młodych emigrantów, poniżej 34 roku życia, przebywa w Wielkiej Brytanii – prawie 50%.

Rysunek 9. Emigranci według płci

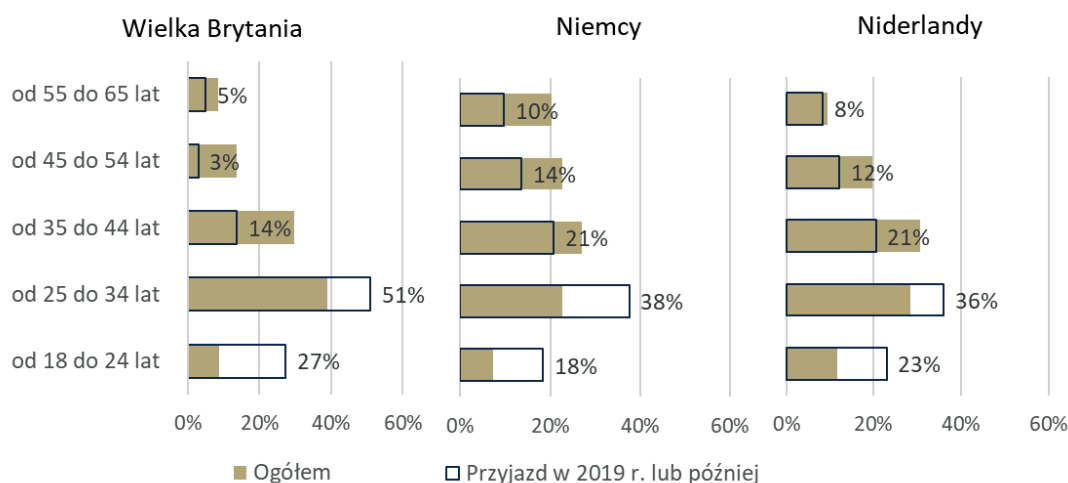
Rysunek 10. Emigranci według wieku

Odsetek kobiet i mężczyzn w poszczególnych grupach wieku jest taki sam jak w przypadku ogółu populacji emigrantów z Polski. Jest to efektem przyjętych kryteriów doboru próby do przeprowadzenia badania ankietowego opartych na dostępnej wiedzy o liczbie, strukturze oraz rozmieszczeniu ludności. Dane te wskazują, że proporcja mężczyzn i kobiet jest dość podobna. Ponadto emigrację w Niemczech tworzą osoby przeciętnie starsze niż emigranci w Wielkiej Brytanii oraz Niderlandów. Co ciekawe, z badania ankietowego można się dowiedzieć, że w przypadku najnowszych emigrantów, którzy przyjechali do danego kraju na przestrzeni ostatnich 4 lat, ich struktura płci pokrywa się ze strukturą dla ogółu populacji w każdym z badanych krajów. Struktura wieku również w różnych analizowanych grupach jest zbliżona do wyniku uzyskanego dla ogółu populacji. Jedyna istotna zarejestrowana w tym zakresie różnica dotyczy momentu przyjazdu do obecnego kraju emigracji. Wśród emigrantów, którzy przyjechali od 2019 r. największą grupę stanowiły osoby młode do

34 roku życia (**Rysunek 11**). Tak więc emigracja we wszystkich badanych krajach została w ostatnim czasie zasilona osobami młodszymi od obecnych tam wcześniej emigrantów. Ich udział w wielkiej Brytanii wyniósł aż 80% a w pozostałych krajach prawie 60%.

Rysunek 11. Emigranci według wieku – ogółem i osoby, które przybyły po 2018 r.

2.2. Posiadane kompetencje

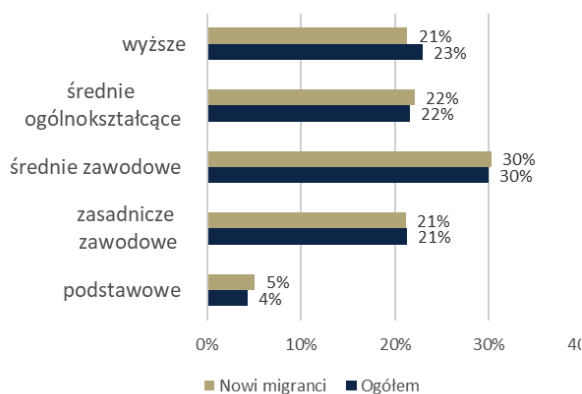
Polskich emigrantów zarobkowych można uznać za dobrze wykształconych (**Rysunek 12**). Dyplom uczelni wyższej posiada ponad 20% z nich. Dominują natomiast osoby z wykształceniem maturalnym. Najwięcej – 30% jest osób z wykształceniem średnim zawodowym. Jeśli dodać do tego osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, którzy stanowią około 20% emigrantów, to łączny udział osób legitymujących się wykształceniem maturalnym wśród emigrantów wynosi 50% i jest znacznie wyższy niż wśród ogółu polskiego społeczeństwa, gdzie według wstępnych wyników NSP z 2021 r. (**Rysunek 13**) wynosi on 32% (z czego 18% stanowią osoby z wykształceniem średnim zawodowym).

W nieco innym ujęciu, jeśli spojrzeć łącznie na osoby z wykształceniem średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym, to okaże się że osoby o kwalifikacjach zawodowych zdobytych w szkole stanowiły połowę polskiej emigracji. Wśród ludności Polski odsetek ten jest mniejszy i wynosi niecałe 40%. A zatem, największą różnicą w strukturze wykształcenia jest znacznie wyższy udział osób z wykształceniem średnim zawodowym wśród emigrantów niż wśród mieszkańców Polski. Najrzadziej na emigrację decydują się osoby z wykształceniem podstawowym. Ich udział wśród emigrantów wynosi zaledwie 5% podczas gdy wśród ludności Polski stanowią one 12% a razem z osobami z wykształceniem gimnazjalnym 15%.

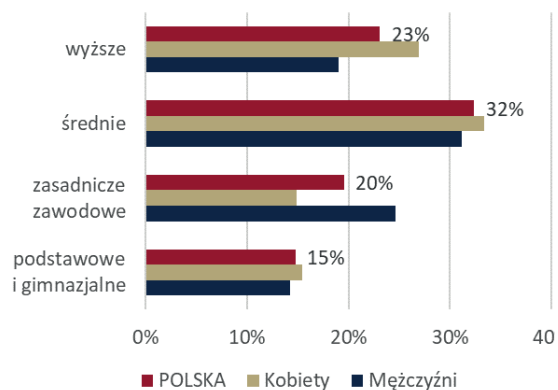
Nowi migranci pod względem wykształcenia nie różnią się zasadniczo od ogółu emigrantów. Jeśli chodzi o poszczególne kraje to również w tym przypadku struktura jest dość zbliżona. Uwagę zwraca jedynie wyższy niż przeciętnie udział osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym w Wielkiej Brytanii (28%) i niższy udział osób z wykształceniem zawodowym (16%). Emigrantów w Wielkiej Brytanii można zatem uznać za najlepiej

wykształconych. W przypadku Niderlandów mamy do czynienia z odwrotną sytuacją. Osoby z wykształceniem zawodowym stanowią 28%, a ze średnim ogólnokształcącym 13%. Najniższy, niższy niż w Polsce jest tam też odsetek osób z wyższym wykształceniem 20%.

Rysunek 12. Emigranci według poziomu wykształcenia

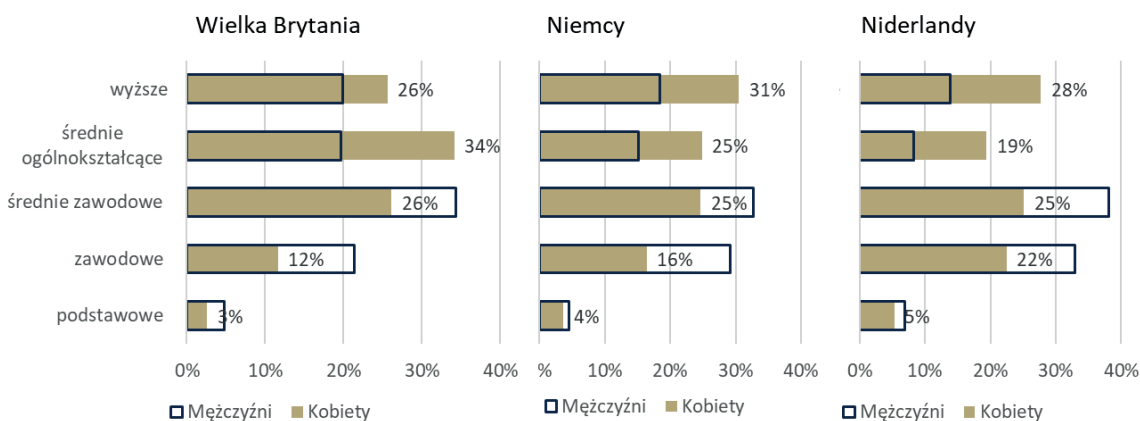

Rysunek 13. Ludność Polski według poziomu wykształcenia i płci⁸

Istotne różnice w wykształceniu widoczne są natomiast jeśli wziąć pod uwagę płeć emigrantów (**Rysunek 14**). Wśród osób legitymujących się wykształceniem wyższym i ogólnokształcącym dominują zdecydowanie kobiety. Wśród osób z wykształceniem zawodowym – czy to zasadniczym czy średnim, dominują natomiast mężczyźni. Wynik ten nie jest jednak zaskoczeniem, gdyż analogiczne różnice i o podobnej skali dotyczą ogółu ludności Polski, gdzie również wśród osób lepiej wykształconych więcej jest kobiet natomiast mężczyźni dominują jeśli chodzi o wykształcenie zawodowe.

Rysunek 14. Emigranci według poziomu wykształcenia i płci

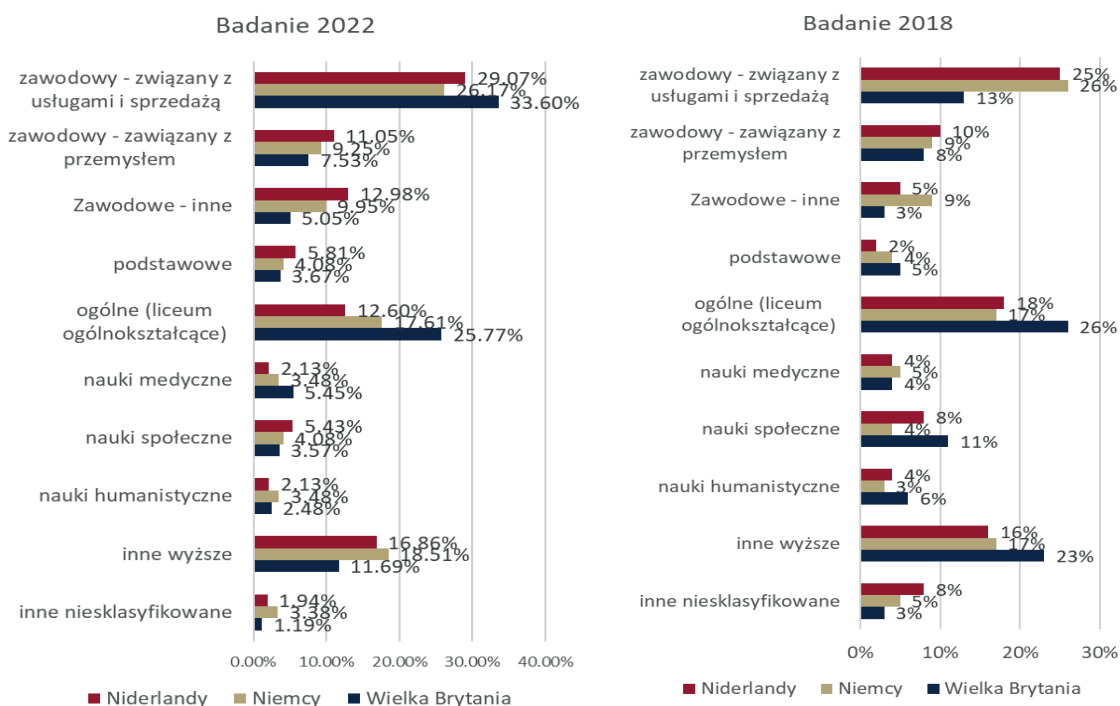

W stosunku do badania z 2018 roku pewnym zmianom uległy proporcje emigrantów według deklarowanej dziedziny wykształcenia (**Rysunek 15**). Ogólną tendencją była obserwacja mniejszego odsetka pozostających na emigracji osób ze stosunkowo słabym wykształceniem (zasadnicze zawodowe), co można wiązać z coraz niższą popularnością tego wykształcenia

⁸ Narodowy Spis Powszechny 2021 r. Ludność według cech społecznych – wyniki wstępne NSP 2021 (https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6494/2/1/1/ludnosc_wedlug_ceil_spolecznych_-_wyniki_wstepne_nsp_2021.pdf) – dane nie sumują się do 100, zamieszczony wykres nie uwzględnia kategorii podstawowe nieukończone i nieustalone

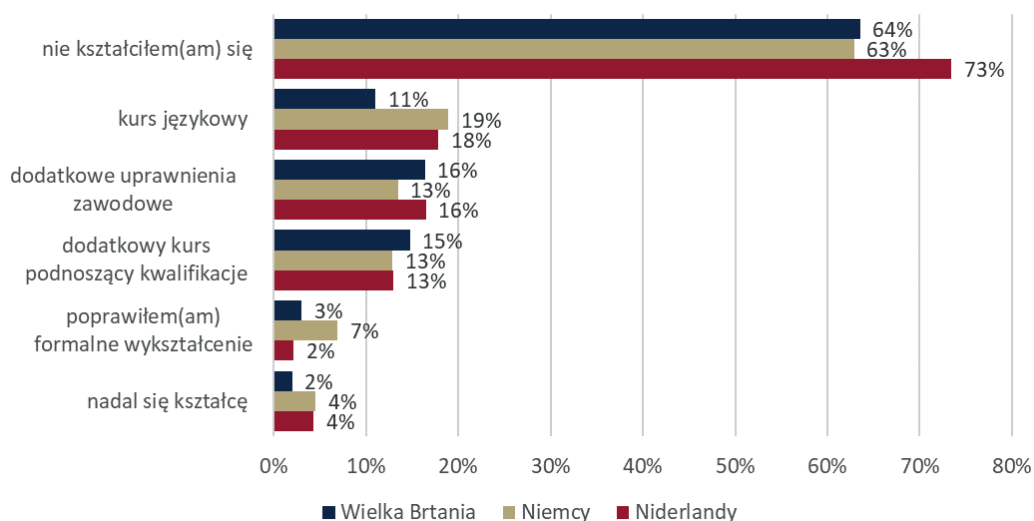
wśród osób młodych w Polsce. Generalnie niższy był też odsetek osób podających jako kierunek swojego wykształcenia nauki humanistyczne i społeczne. Jeśli chodzi o poszczególne kraje to dużym zmianom uległa struktura kierunków wykształcenia wśród emigrantów w Wielkiej Brytanii. Silnie spadł udział osób posiadających wykształcenie wyższe o kierunkach innych niż humanistyczne, społeczne i medyczne, natomiast silnie wzrósł udział osób w wykształceniem zawodowym związanym z usługami i sprzedażą.

Rysunek 15. Emigranci według głównej dziedziny wykształcenia

Kombinacja zdobytego wykształcenia i posiadanego doświadczenia zawodowego wydaje się być dla emigrantów wystarczająca, aby funkcjonować na zagranicznym rynku pracy i osiągać przynajmniej akceptowalny poziom zarobków i poziom życia. Takie przynajmniej wnioski można wysnuć na podstawie ich deklaracji odnośnie podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Większość emigrantów – ponad 60% w Wielkiej Brytanii i Niemczech, oraz ponad 70% w Niderlandach nie kształciło się dodatkowo w żadnej formie od chwili przyjazdu do obecnego kraju pobytu (**Rysunek 16**). Jeśli natomiast emigranci decydują się na inwestycję w swój kapitał to najczęściej podejmują naukę języka, zdobywają dodatkowe uprawnienia zawodowe lub podejmują kursy podnoszące posiadane już kwalifikacje. Każdej z tych odpowiedzi udzieliło między 10% a 20% respondentów w badanych krajach. Na kursy językowe najczęściej uczęszczali emigranci w Niemczech i Niderlandach (niecałe 20%), zaś emigranci w Wielkiej Brytanii częściej wskazywali na podnoszenie kwalifikacji (15%) i dodatkowe uprawnienia (16%) niż na rozwijanie umiejętności językowych (11%).

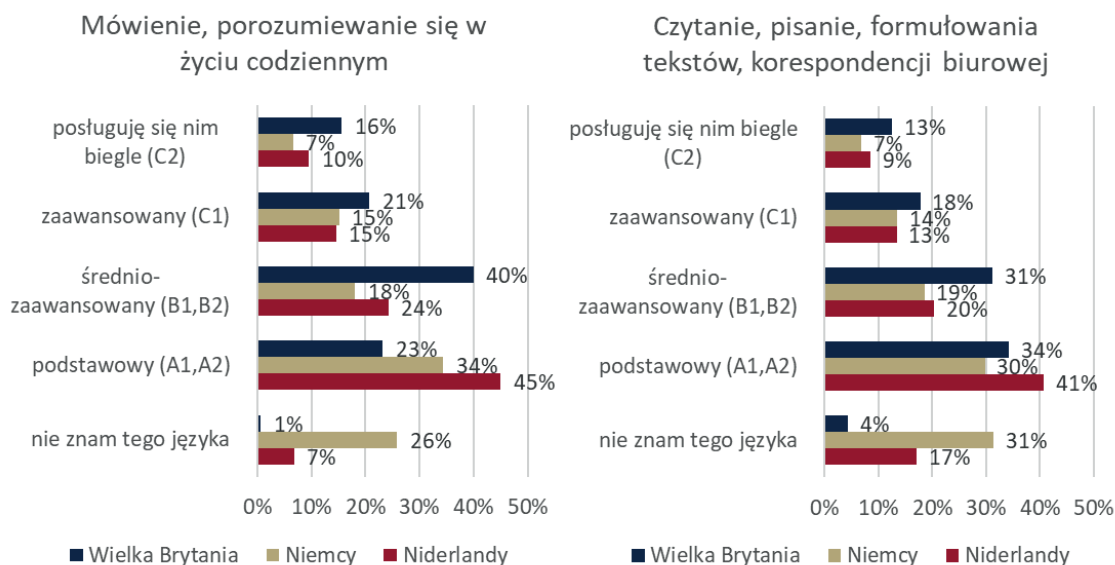
Rysunek 16. Podnoszenie kwalifikacji za granicą

Możliwa więcej niż jedna odpowiedź. Dane nie sumują się do 100.

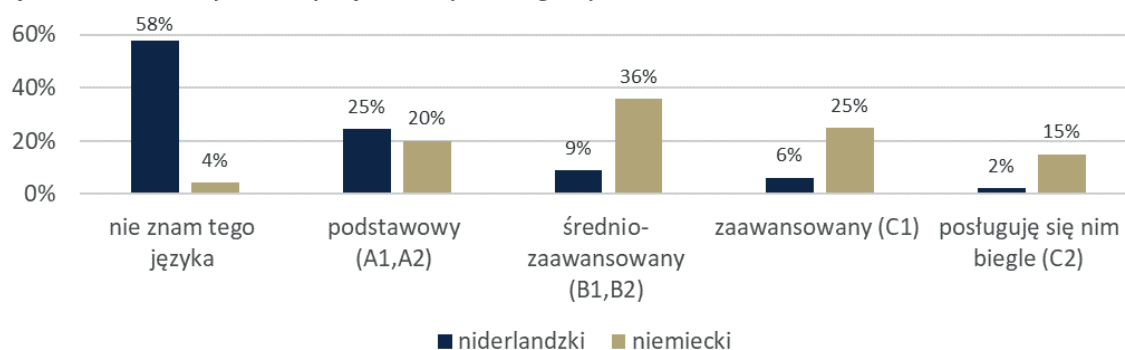
Mimo, że odsetek osób uczęszczających na kursy językowe nie jest wysoki, to większość emigrantów w każdym z badanych krajów w stopniu podstawowym lub średnim zna język angielski (**Rysunek 17**), co jest efekt wprowadzania tego języka do szkół po 1989 roku. Niemniej jednak, najwięcej osób znających ten język w stopniu co najmniej średnim jest oczywiście w Wielkiej Brytanii (40% mówi po angielsku na poziomie średniozaawansowanym, a 31% potrafi czytać i pisać na tym poziomie) gdzie emigranci na co dzień funkcjonują w środowisku anglojęzycznym. Więcej niż w innych krajach jest tam też osób znających ten język na poziomie zaawansowanym – około 21% jak i posługujących się nim biegle – 16%. W Niemczech i Niderlandach najwięcej jest natomiast osób znających angielsku na poziomie podstawowym.

Rysunek 17. Znajomość języka angielskiego

Wśród emigrantów w Niemczech najwyższy jest za to odsetek osób nie znających w ogóle języka angielskiego w żadnym aspekcie – około jedna trzecia, ale też wśród emigrantów w Niemczech najwięcej jest osób z najstarszej grupy wiekowej, które nie były objęte nauką angielskiego w szkole. Z drugiej strony, 36% emigrantów w tym kraju deklaruje, że zna język niemiecki na poziomie średnim, a 40% zna ten język na poziomie zaawansowanym lub biegłym (**Rysunek 18**). Nie bez znaczenia jest tu fakt, że wśród emigrantów w Niemczech bardzo duży udział stanowią emigranci z długim stażem pobytu w tym kraju, którzy przez codzienną styczność z tym językiem zdążyli go przyswoić w stopniu dla nich niezbędnym.

Rysunek 18. Znajomość języka kraju emigracji

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja jeśli chodzi o emigrantów w Niderlandach. Ponad połowa z nich – 58% deklaruje, że w ogóle nie zna języka niderlandzkiego. W stopniu podstawowym zna go 25%. Na wyższym poziomie znają go nieliczni. W tym przypadku emigranci, jeśli już znają język obcy, to częściej jest to angielski niż język ojczysty kraju, w którym pracują.

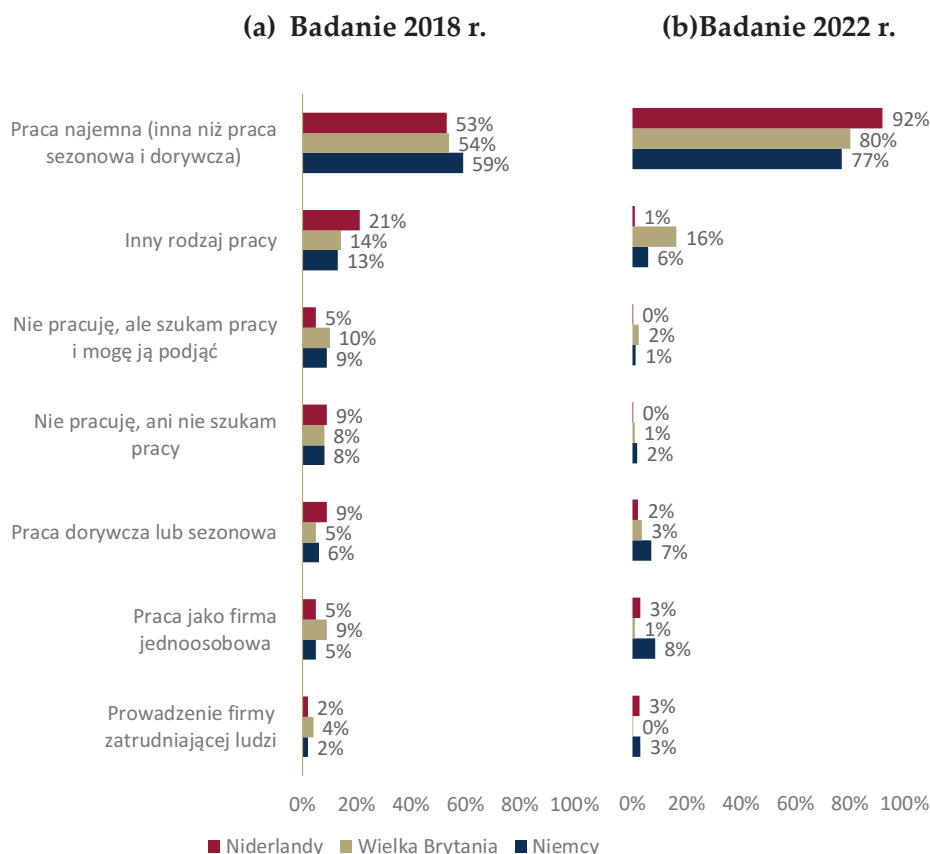
Pamiętać należy jednak, że ze względu na dużą liczbę emigrantów z Polski w każdym z badanych krajów, Polacy bardzo często pracują w polskich zespołach a na co dzień funkcjonują w polskim środowisku, stąd tylko nielicznym potrzebna jest znajomość języka obcego na poziomie zaawansowanym lub biegłym.

3. Sytuacja Polaków na rynku pracy

3.1. Polacy na zagranicznych rynkach pracy

Jednym z kluczowych elementów branych pod uwagę podczas oceny pozycji pracownika na rynku pracy jest charakter zatrudnienia, czyli rodzaj stosunku pracy, jego stabilność i czas trwania. Bardziej stabilny stosunek pracy oznacza zazwyczaj silniejszą pozycję na rynku pracy i lepsze warunki pracy. Wyniki badania pokazują, że większość respondentów we wszystkich krajach deklaruje wykonywanie pracy najemnej. Największy odsetek w Niderlandach – 92%, natomiast w Wielkiej Brytanii – 80%, a w Niemczech – 77% (Rysunek 19), to istotna zmiana w porównaniu do wyników badania przeprowadzonego w 2018 r., ale zarazem kontynuacja trendu zaobserwowanego w 2016 r. polegającego na podejmowaniu przez Polaków bardziej stabilnych i długotrwałych form zatrudnienia⁹.

Rysunek 19. Sytuacja zawodowa polskich emigrantów w 2018 r. i w 2022 r.

Wydaje się, że wyjaśnienia tej sytuacji należy szukać w utrzymującym się od wielu lat niskim poziomie bezrobocia w krajach pobytu Polaków, ale też w zmianie charakteru pobytu Polaków za granicą na bardziej osiadły, który sprzyja stabilizacji zatrudnienia. Częściowo te

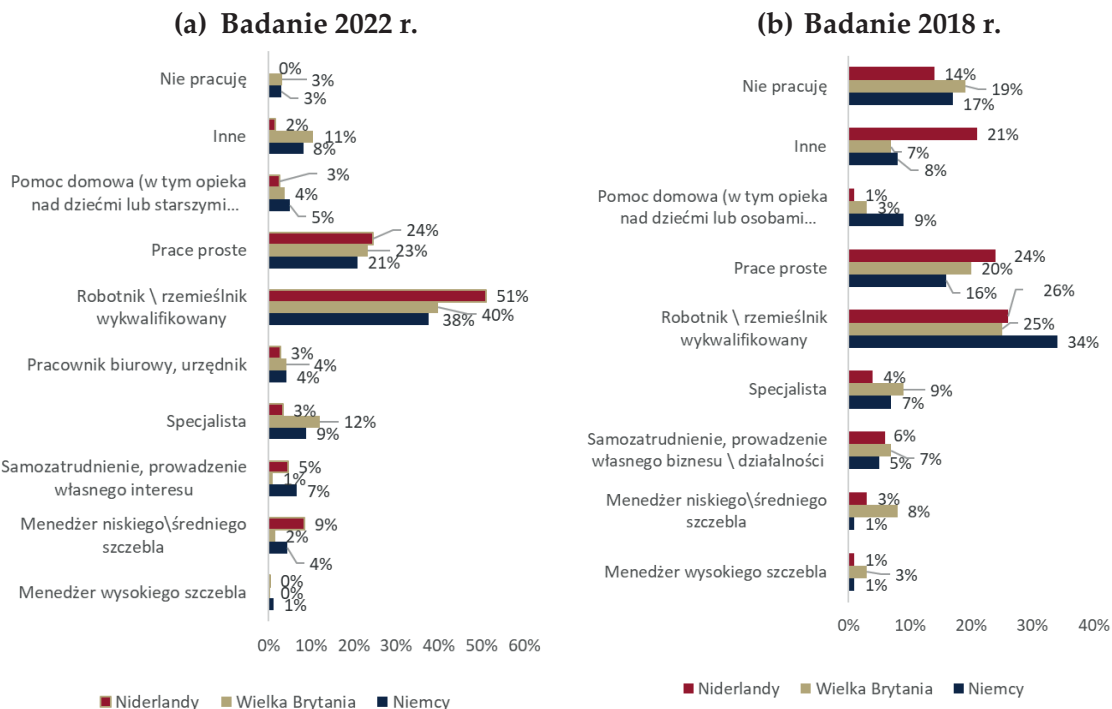
⁹ Badanie pokazało, że Polacy uzyskali stabilniejszą formę zatrudnienia. Jednak charakter kontraktów (czy są to kontrakty czasowe, czy praca na stałe) i prawa z nich wynikające zależą od rozwiązań legislacyjnych przyjętych w badanych krajach

zmiany charakteru pobytu były zapewne spowodowane pandemią COVID-19, która początkowo uniemożliwiła, a następnie ograniczyła możliwości podróżowania, ograniczyła więc migrację cyrkulacyjną.

Analiza sytuacji zawodowej respondentów w podziale na doświadczonych migrantów i osoby, które po raz pierwszy przyjechały do kraju emigracji w 2019 r. i później wskazuje na podobne odsetki wskazań w prawie wszystkich kategoriach. Zauważalna różnica dotyczy prowadzenia własnej firmy. Respondenci, którzy wyemigrowali wcześniej, częściej prowadzą firmy w Niemczech i Niderlandach. Z kolei w przypadku pracy dorywczej, większy odsetek wskazań, szczególnie w Niemczech występuje wśród osób, które przyjechały w 2019 r. i później (10%, wobec 5% dla emigrantów przybyłych do końca 2018 r.). Zjawiska te dają się wytłumaczyć różnicą w długości pobytu. Im dłuższy pobyt tym lepsza znajomość rynku pracy i związane z tym większe możliwości uzyskania korzystniejszej pozycji.

Jeżeli chodzi o rodzaj wykonywanych prac to podobnie jak w latach poprzednich Polacy przede wszystkim pracują jako robotnicy i rzemieślnicy wykwalifikowani oraz wykonują prace proste (**Rysunek 20**). Przy czym odsetki osób deklarujących taki rodzaj pracy są istotnie wyższe niż w 2018 r. Można to w pewnym zakresie tłumaczyć spadkiem odsetka osób niepracujących oraz spadkiem wskazań „inny rodzaj pracy” (szczególnie w Niderlandach), z których część mogła znaleźć zatrudnienie w tych zawodach lub wyjechała.

Rysunek 20. Rodzaj pracy wykonywanej przez Polaków w 2022 r. oraz w 2018 r.¹⁰

¹⁰ W badaniu w 2018 r. nie wstępowała kategoria „pracownik biurowy”, która zastosowano w badaniu w 2022 r.

We wszystkich krajach podobny odsetek respondentów (od 15 % do 18%) zadeklarował wykonywanie prac, które można określić jako prace nie związane z pracą fizyczną (specjalista, pracownik biurowy, menadżer).

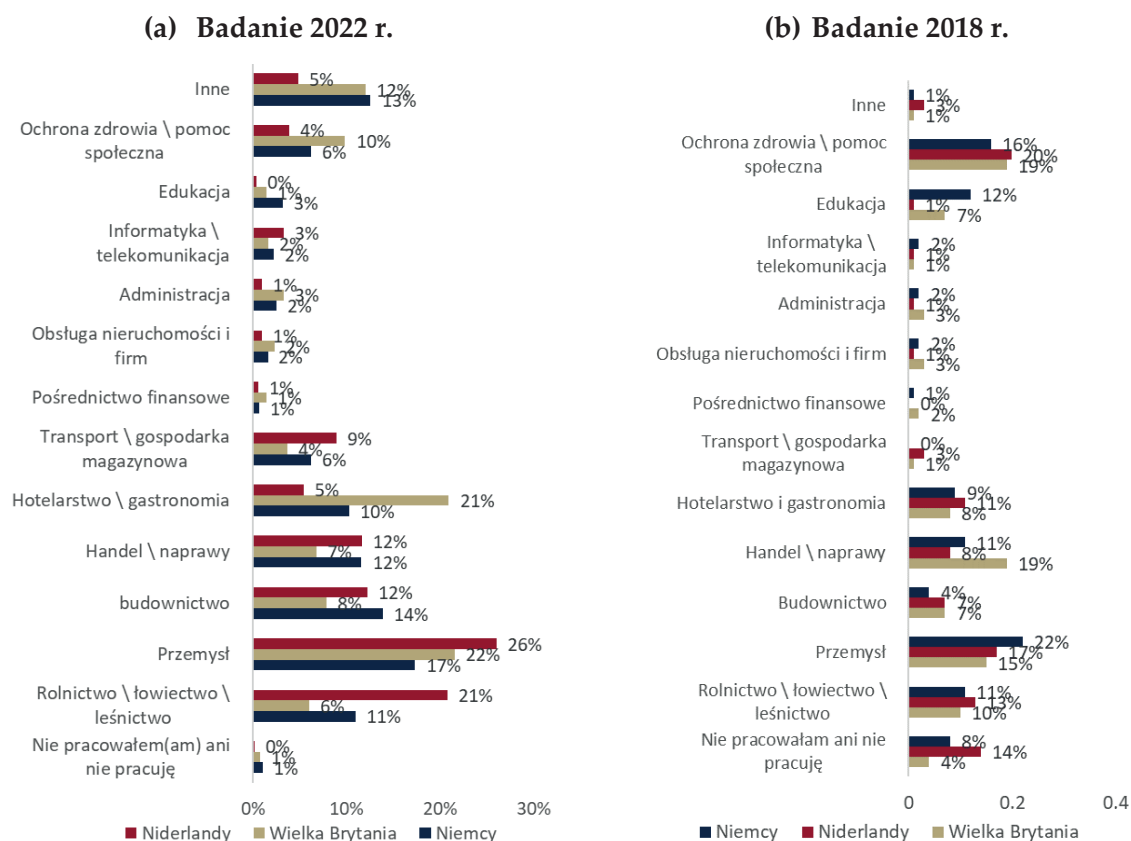
Największy odsetek respondentów wykonujących prace wymagające specjalistycznych kwalifikacji występuje podobnie jak w latach ubiegłych w Wielkiej Brytanii. Może to być związane z faktem, że migracja do Wielkiej Brytanii ma najdłuższe tradycje oraz otwarty rynek pracy dla osób o określonych specjalnościach. Znaczenie ma także zapewne najmniejsza bariera językowa. Znajomość języka angielskiego jest dużo powszechniejsza w polskim społeczeństwie niż znajomość języka niemieckiego czy też niderlandzkiego, a w niektórych zawodach specjalistycznych (np. ochrona zdrowia) zazwyczaj wymagana jest zarówno bierna jak i czynna znajomość języka kraju przyjmującego. Najwyższy odsetek osób zajmujących stanowiska menadżerskie niskiego i średniego stopnia odnotowano w Niderlandach, natomiast zauważalny spadek osób zajmujących tego typu stanowiska w Wielkiej Brytanii.

Dodatkowych informacji dostarcza analiza danych z badania przeprowadzonego w 2022 r. w podziale na migrantów, którzy po raz pierwszy przybyli do kraju emigracji do 2018 r. i tych, którzy przybyli w 2019 r. i później. Jeśli chodzi o Niemcy to prawie 70% nowoprzybyłych migrantów wykonuje prace proste lub pracuje jako pomoc domowa. Pracownicy, którzy przebywają tam dłużej, najczęściej zatrudniani są jako robotnicy wykwalifikowani. Z kolei w Niderlandach wyraźna różnica dotyczy osób zajmujących stanowiska menadżerskie i związane z prowadzeniem własnego biznesu, których wśród osób przebywających w Niderlandach już przed 2019 r. jest istotnie więcej (20% wobec 2% wśród tzw. nowych migrantów). Nowi emigranci częściej także wykonują prace proste. W Wielkiej Brytanii wśród doświadczonych emigrantów więcej jest robotników wykwalifikowanych, mniej zaś pracowników wykonujących prace proste. Wśród nowych migrantów proporcje są odwrotne. Co ciekawe w obu grupach migrantów w Wielkiej Brytanii bardzo podobne są odsetki tzw. specjalistów. Najliczniejszą grupę stanowią wśród nich pracownicy ochrony zdrowia/pomocy społecznej.

Analiza sektorów gospodarki, w których pracowali Polacy w 2022 r. w porównaniu do wyników z 2018 r. (**Rysunek 21**) pokazuje, że we wszystkich krajach zanotowano istotny spadek odsetka osób pracujących w ochronie zdrowia/pomocy społecznej, a w Niemczech i Wielkiej Brytanii także w edukacji (w Niderlandach odsetek był w 2018 r. niski).

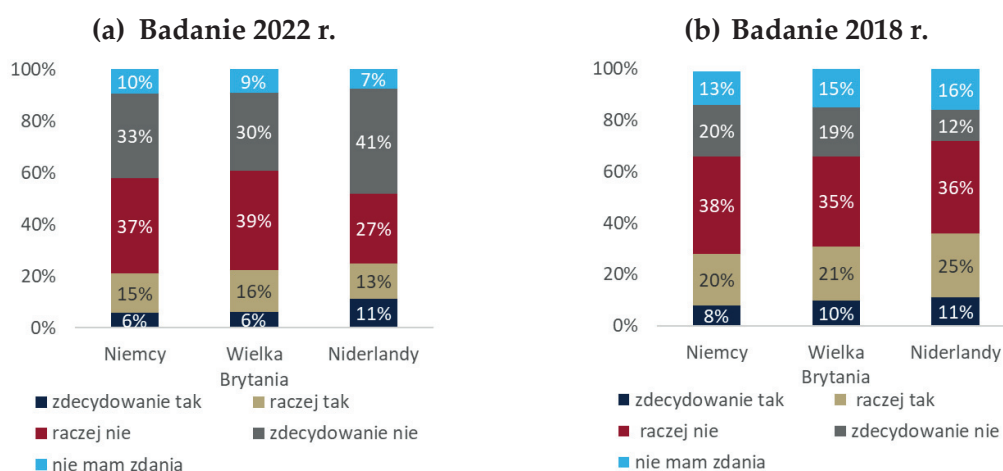
W Niemczech główne sektory gospodarki, w których pracowali Polacy w 2022 r. to przemysł, rolnictwo, handel, budownictwo i hotelarstwo. W Wielkiej Brytanii głównymi sektorami pracy Polaków był przemysł oraz hotelarstwo i gastronomia (w sumie pracuje w nich 43% respondentów) i w nich zanotowano wzrosty zatrudnienia w porównaniu do 2018 r. Zaobserwowano natomiast istotny spadek zatrudnienia Polaków w handlu. Jeżeli chodzi o Niderlandy to wzrost zatrudnienia zanotowano w rolnictwie i przemyśle (pracuje w nich prawie 50% ankietowanych) oraz w transporcie.

Rysunek 21. Sektory, w których Polacy pracowali na emigracji w 2022 r. i w 2018 r.

Nowi emigranci w Niemczech zauważalnie częściej pracują w hotelarstwie i gastronomii, a rzadziej w ochronie zdrowia i opiece społecznej. Z kolei w Niderlandach nowi emigranci są zatrudniani częściej w rolnictwie i transporcie, rzadziej w przemyśle. Natomiast w Wielkiej Brytanii ci ostatni rzadziej pracują w przemyśle.

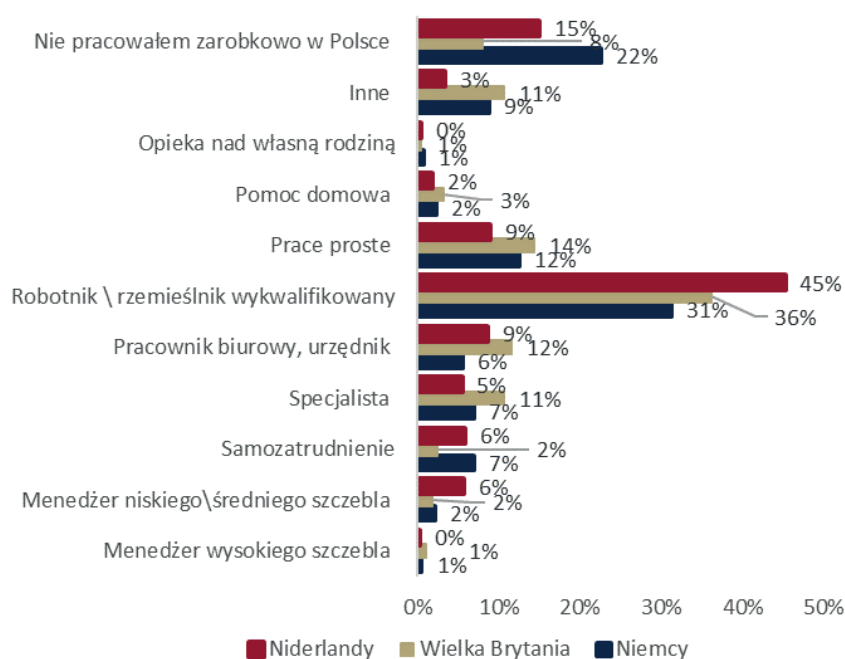
Rysunek 22. Odpowiedzin na pytanie: czy wykonuje Pan/Pani prace poniżej kwalifikacji? Wyniki dla 2022 r. i dla 2018 r.

Co ciekawe większość respondentów (około 70%) deklaruje, że wykonywane przez nich prace nie są poniżej ich kwalifikacji (**Rysunek 22**). Jest to zauważalna zmiana w stosunku do 2018 r., kiedy wskazywało tak około 58% ankietowanych w Niemczech, 48% ankietowanych w Niderlandach, 54% ankietowanych w Wielkiej Brytanii.

Wpływ na ocenę poziomu zgodności pracy z kwalifikacjami ma wykształcenie oraz rodzaj pracy wykonywanej w Polsce. Okazuje się, że także w Polsce największy odsetek respondentów wykonywał pracę jako robotnik oraz rzemieślnik wykwalifikowany, a także prace proste, co jest zbieżne z rodzajem prac wykonywanych za granicą (**Rysunek 23**). Ponadto szczególnie w Niemczech i Niderlandach wysoki jest odsetek osób, które wcześniej nie pracowały w Polsce. Polacy, którzy obecnie przebywają w Wielkiej Brytanii, częściej niż w pozostałych krajach pracowali jako specjaliści i pracownicy biurowi. 90% specjalistów wykonuje podobne prace w Wielkiej Brytanii. Z kolei w Niderlandach najwyższy spośród wszystkich krajów odsetek wskazań zanotowano w kategorii menadżer niskiego i średniego szczebla. Najliczniejsza grupa tych osób (30%) pracuje na takim samym stanowisku w Niderlandach.

Rysunek 23. Rodzaj pracy wykonywanej w Polsce przed wyjazdem za granicę

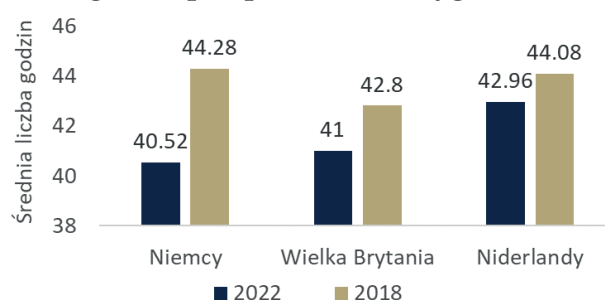
We wszystkich krajach około 50% ankietowanych deklaruje wykształcenie zawodowe lub średnie zawodowe, najczęściej związane ze świadczeniem usług, sprzedażą (np. hydraulik, fryzjer, kucharz, krawcowa) lub pracą w przemyśle. Około 70% osób z wyższym wykształceniem w każdym z krajów wykonuje prace inne niż prace proste lub robotnika wykwalifikowanego. Występuje więc dosyć duża zgodność pomiędzy rodzajem pracy wykonywanym w Polsce i wykształceniem a rodzajem pracy wykonywanym na emigracji. W zawodach wymagających wykształcenia wyższego, w których występują niedobory na polskim rynku

pracy takich jak nauki medyczne największy odsetek wskazań (5%) zanotowano w Wielkiej Brytanii, natomiast jeżeli chodzi o informatykę to w Niderlandach (4%).

3.2. Warunki pracy na emigracji

Charakter stosunku pracy, wymiar czasu pracy, wynagrodzenia, warunki BHP (szczególnie w przypadku zawodów robotniczych) to czynniki, które składają się na warunki pracy. Badanie pokazało, że spadła średnia liczba godzin przepracowanych tygodniowo we wszystkich krajach, co świadczy o zbliżaniu charakteru zatrudnienia Polaków do dominującego wśród rodowitych mieszkańców krajów emigracji (**Rysunek 24**). Największy spadek przepracowanej liczby godzin zaobserwowano w Niemczech.

Rysunek 24. Średnia liczba godzin przepracowana w tygodniu

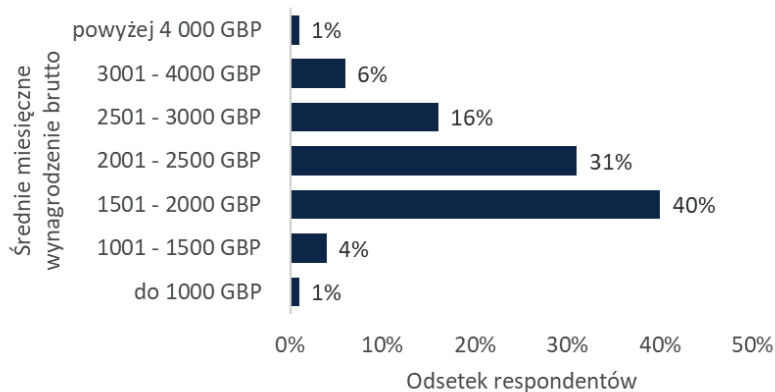
Wynagrodzenia, co oczywiste, zależą od sektora zatrudnienia oraz zajmowanego stanowiska i ogólnego poziomu płac w kraju migracji. Jeżeli chodzi o płace minimalne, to we wszystkich krajach emigracji Polaków nastąpiło jej podniesienie w stosunku do 2018 r. Wynagrodzenie minimalne brutto najsilniej wzrosło w Niemczech z 8,84 euro w 2018 r. do 12 euro w 2022 r. (36%). W Wielkiej Brytanii z 7,83 GBP w 2018 r. do 9,5 GBP w 2022 r. (21%), a w Niderlandach z 9,19 euro do 10,14 euro (11%).¹¹ Oznacza to, że w 2022 r. średnia miesięczna płaca minimalna brutto w euro, którą Polacy powinni otrzymywać zgodnie z przepisami obowiązującymi w krajach ich pobytu, przy uwzględnieniu średniej liczby zadeklarowanych przez nich przepracowanych godzin pracy tygodniowo najwyższa byłaby w Niemczech (2 026 euro brutto), następnie w wielkiej Brytanii (1 622 GBP co stanowi równowartość 1 889 euro), a najniższa w Niderlandach (1 815 euro).

Porównanie miesięcznych wynagrodzeń brutto podanych przez respondentów w opisywanym badaniu ankietowym wskazuje, że wynagrodzenie nie wyższe niż minimalne wynagrodzenie brutto, które Polacy powinni otrzymywać zgodnie z prawem w 2022 r., w Wielkiej

¹¹ W Niemczech w ciągu 2022 r. dwukrotnie zmieniano wynagrodzenie minimalna brutto za 1 godzinę pracy. 1 I 2022 r. wynosiło 9,82 euro, od 1 VII 2022 r. 10,45 euro, od 1 X 2022 r. 12 euro. W Niderlandach zmiany na 10,14-euro dokonano 1 VII 2022 r. Źródło: Der gesetzliche Mindestlohn 2023 in Deutschland (<https://www.lexoffice.de/lohn/wissen/mindestlohn>); National Minimum Wage and National Living Wage rates – GOV.UK (<https://www.gov.uk/national-minimum-wage-rates>); Amount of the hourly minimum wage (<https://www.government.nl/topics/minimum-wage/amount-of-the-hourly-minimum-wage>)

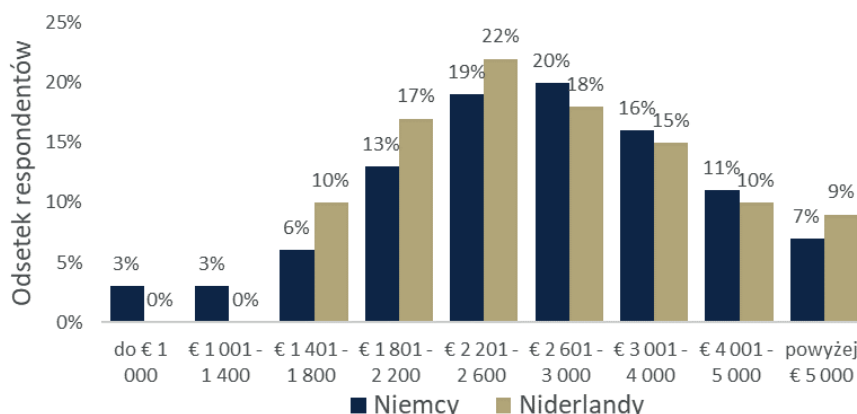
Brytanii otrzymywało do 45 % respondentów¹². (Rysunek 25) Jeżeli chodzi o Niemcy to do 25% respondentów otrzymywało miesięcznie nie więcej niż minimalne wynagrodzenie brutto przewidziane prawem. W Niderlandach odsetek ten wynosił do 27% (Rysunek 26). Tak więc większość Polaków, szczególnie w Niemczech i Niderlandach otrzymywało wynagrodzenia wyższe niż wynagrodzenia minimalne.

Rysunek 25. Struktura zadeklarowanego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Wielkiej Brytanii w 2022 r.

Wynagrodzenia były zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, w którym pracują Polacy. W Wielkiej Brytanii prawie 70% pracujących w hotelarstwie i gastronomii (21% ogółu respondentów) pracowało za wynagrodzenie poniżej 2 000 GBP, w przemyśle, ochronie zdrowia oraz opiece społecznej odsetek ten był niższy i wynosił poniżej 40%.

Rysunek 26. Struktura zadeklarowanego miesięcznego wynagrodzenie brutto w Niemczech i Niderlandach w 2022 r.

¹² Przy czym należy mieć na uwadze ograniczenia dotyczące tego porównania, w związku z dość szerokim przedziałem /1501–2000 GBP/ na kwotę średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto zadeklarowanego przez respondentów w badaniu w 2022 r. Podobna sytuacja występuje w Niderlandach.

W Niderlandach w przemyśle (24%) i rolnictwie (41%) najwyższy odsetek respondentów otrzymywał miesięczne wynagrodzenie niższe niż 2200 euro. Istotnie wyższe wynagrodzenia występowały w budownictwie. W Niemczech w sektorach, w których pracuje największy odsetek Polaków najwyższe wynagrodzenia były w budownictwie, a najniższe w rolnictwie (26% otrzymywało do 2 200 euro) i handlu (34% otrzymywało do 2 200 euro).

Tabela 1. Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto Polaków w wybranych sektorach gospodarki w Wielkiej Brytanii, w Niemczech, Niderlandach i w Polsce¹³

Kraj	Przemysł	Rolnictwo	Hotele, gastronomia	Budownictwo	Transport
Wielka Brytania	12 197 zł	11 728 zł	10 453 zł	11 768 zł	13 049 zł
Niemcy	14 358 zł	12 459 zł	11 124 zł	15 780 zł	15 422 zł
Niderlandy	13 251 zł	11 976 zł	12 706 zł	14 867 zł	14 081 zł
Polska	6 001 zł	6 770 zł	4 130 zł	5 320 zł	5 800 zł

Źródło: Wielka Brytania, Niemcy i Niderlandy – obliczenia własne na podstawie danych z ankiety; Polska: Główny Urząd Statystyczny: Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2022 r. według sekcji PKD, dane wstępne 2022 r., 19 VI 2023 r. dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej oraz niezależnie od wielkości zatrudnienia jednostek sfery budżetowej; Średni kurs PL/Euro, PL/GBP z 1 XII 2022 r. za Narodowy Bank Polski.

Porównanie wysokości wynagrodzeń w wybranych sektorach gospodarki w krajach emigracji Polaków i w Polsce wskazuje na utrzymujące się ponad dwukrotne różnice w wynagrodzeniach brutto (Tabela 1). Najmniejsze w rolnictwie¹⁴, największe w budownictwie, transporcie i w sektorze hoteli i gastronomii.

3.3. Sytuacja ekonomiczna polskich emigrantów

Podstawowym źródłem utrzymania Polaków za granicą jest wynagrodzenie. Polacy w większości nie pobierają świadczeń socjalnych w krajach, w których przebywają. Takiej odpowiedzi udzieliło 74% respondentów w Wielkiej Brytanii, 83% w Niemczech i 85% respondentów z Niderlandów. Wynika to zarówno z faktu, że większość z nich pracuje, jak i z tego, że poniżej 30% Polaków w każdym z krajów posiada niepełnoletnie dzieci, na które Polacy mogą otrzymać świadczenia socjalne. Największy odsetek respondentów posiadających niepełnoletnie dzieci w kraju emigracji występuje w Wielkiej Brytanii i tutaj także największy odsetek respondentów pobiera świadczenia socjalne.

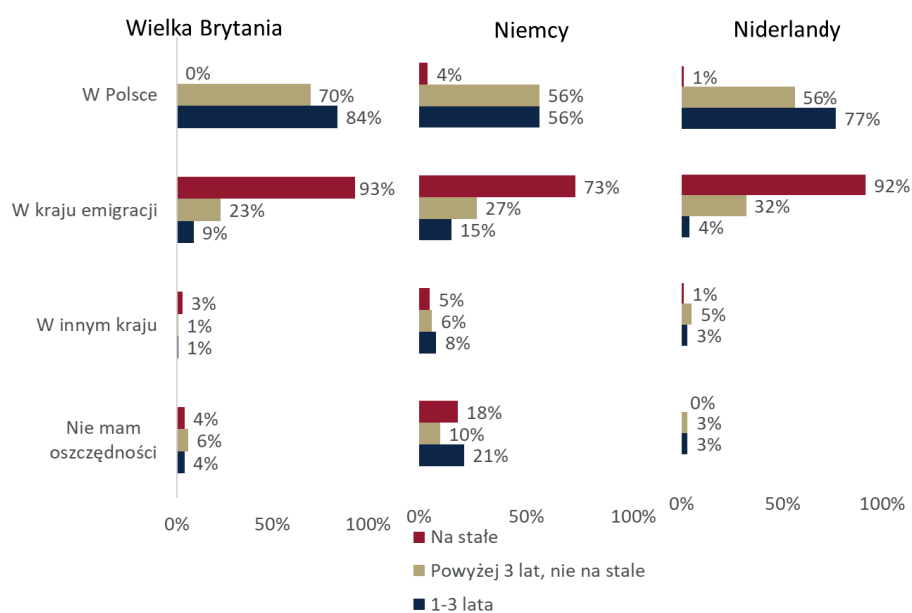
We wszystkich krajach w porównaniu do 2018 r. zwiększył się odsetek miesięcznego wynagrodzenia netto przeznaczanego na bieżącą konsumpcję. W 2018 r. od 25% do 32% respondentów deklaroowało, że na bieżące wydatki przeznacza nie więcej niż 20% wynagrodzenia. W 2022 r. w Wielkiej Brytanii i Niderlandach w zasadzie nie występowały deklaracje o wydawaniu poniżej 20% miesięcznego wynagrodzenia netto na bieżącą konsumpcję. W Niemczech odsetek osób składających takie deklaracje był istotnie niższy niż w 2018 r. W 2022 r. około 65% respondentów z Wielkiej Brytanii i Niemiec wydawało do 50% swoich miesięcznych dochodów na bieżące wydatki na życie. W przypadku Niderlandów odsetek ten był

¹⁴ Sektor ten obejmuje rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo i rybactwo.

istotnie wyższy (87%), co związane było zapewne zarówno z relatywnie najwyższą siłą nabywczą wynagrodzeń w Niderlandach, mniejszymi kosztami utrzymania mieszkania niż w innych krajach¹⁵ (bardziej popularną formą mieszkania jest m.in. wynajmowanie pokoju nie całego mieszkania, mieszkanie w pokoju zapewnionym przez pracodawcę, mieszkanie w pokoju wieloosobowym nie z rodziną), ale także największy odsetek respondentów z tego kraju deklaruje zamiar pobytu na emigracji poniżej 3 lat (37%).

Pomimo wzrostu odsetka wynagrodzenia wydawanego na życie w porównaniu do 2018 r., wzrósł także odsetek Polaków posiadających oszczędności. Równocześnie większa ich część niż w 2018 r. planuje wydać je w kraju obecnego pobytu (ponad 40% w każdym z krajów). Przy czym dopiero planowanie pobytu w kraju emigracji na stałe, powoduje istotny wzrost odsetka respondentów, którzy zamierzają wydać swoje oszczędności w kraju emigracji. Odpowiednio jest to 73% respondentów w Niemczech, 92% w Niderlandach i 93% w Wielkiej Brytanii (**Rysunek 27**). Pozostali, którzy w bliższej lub dalszej przyszłości rozważają powrót do kraju, istotną część oszczędności planują wydać w Polsce.

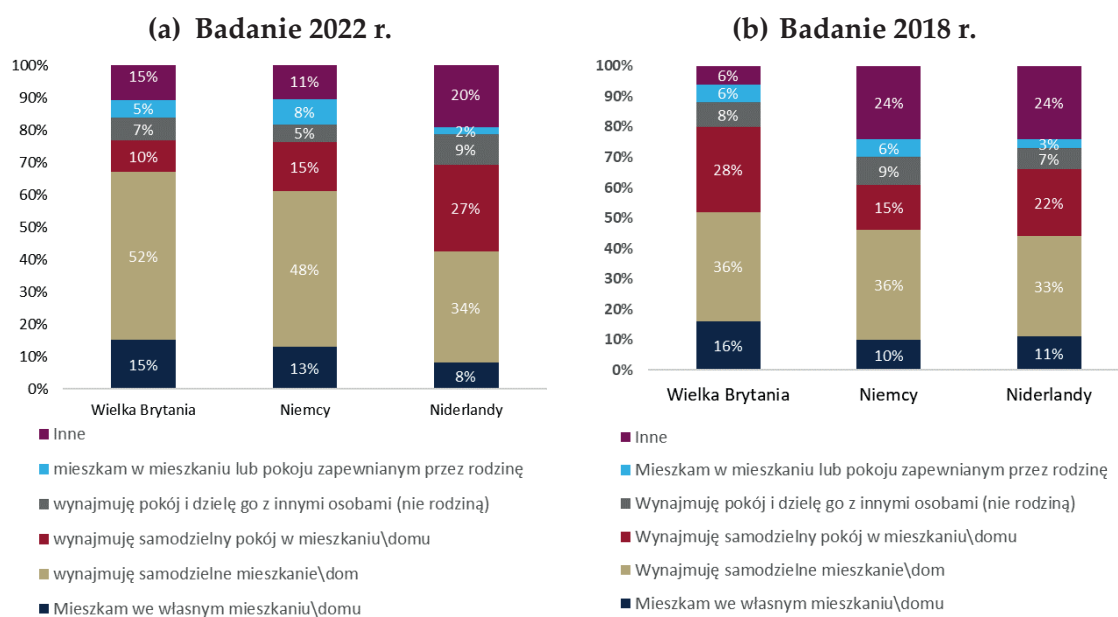
Rysunek 27. Deklarowany sposób wydatkowania oszczędności w zależności od planowanej długości pobytu na emigracji

Zauważalna zmiana w stosunku do 2018 r. dotyczy warunków mieszkaniowych Polaków za granicą (**Rysunek 28**). W Niemczech i Wielkiej Brytanii istotnie większy odsetek respondentów samodzielnie wynajmuje mieszkanie. Z kolei w Niderlandach większy niż w 2018 r. odsetek respondentów wynajmuje samodzielny pokój. Poprawa warunków mieszkaniowych Polaków za granicą wiąże się z wydłużeniem okresu ich pobytu za granicą i bardziej osiadłym charakterem migracji.

¹⁵ Bardziej popularną formą mieszkania jest m.in. wynajmowanie pokoju nie całego mieszkania, mieszkanie w pokoju zapewnionym przez pracodawcę, mieszkanie w pokoju wieloosobowym nie z rodziną.

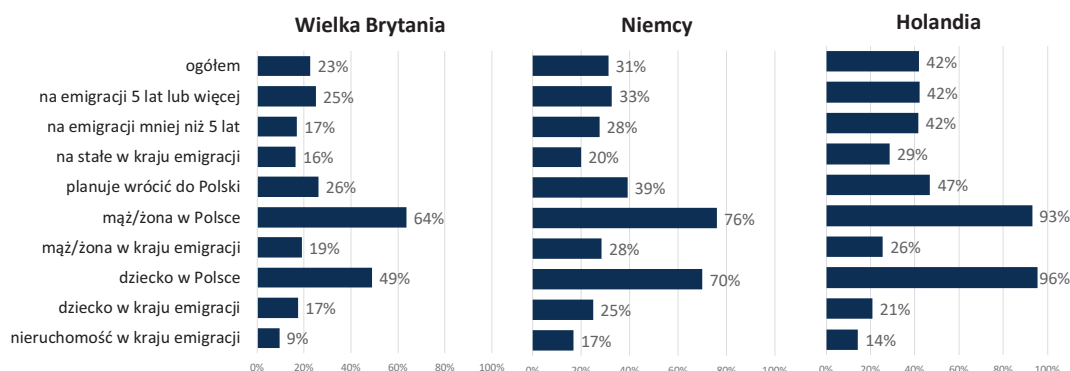
Rysunek 28. Warunki mieszkaniowe Polaków za granicą w 2022 r. i w 2018 roku

4. Przekazy zagraniczne

Od ostatniego badania w 2018 roku zaszły duże zmiany dotyczące częstości i metod dokonywania transferów pieniężnych przez Polaków mieszkających za granicą. Brexit oraz ograniczenia mobilności poza granice z Unią Europejską w czasie pandemii COVID-19 bez wątpienia wpłynęły na zmianę charakteru migracji do Wielkiej Brytanii, ale także strategii migracyjnych osób przemieszczających się w ramach Unii Europejskiej. W rezultacie w porównaniu z wynikami badań z 2018 roku skłonność imigrantów do przekazywania pieniędzy do Polski była wyraźnie zróżnicowana pomiędzy krajami (**Rysunek 29**). Z jednej strony przekazy od emigrantów w Niderlandach następowały przeciętnie częściej niż cztery lata wcześniej (42% w 2022 roku wobec 35% w 2018 roku), z drugiej strony osoby pozostające w Wielkiej Brytanii przekazywały do Polski pieniądze zdecydowanie rzadziej (23% respondentów deklarowało to w 2022 roku wobec prawie 35% w 2018 roku). Przekazy pieniężne z Niemiec były przy tym jedynie nieznacznie mniej częste (deklaracje 31% w 2022 roku wobec ok. 35% w 2018 roku). Oznacza to, że w ciągu kilku lat nastąpiła polaryzacja imigrantów o różnych strategiach migracyjnych w różnych krajach. W Wielkiej Brytanii pozostało wyraźnie więcej imigrantów, których strategie związane były z luźniejszym kontaktem z krajem. Natomiast rolę celu migracyjnego migrantów krótkoterminowych, nastawionych w większym stopniu na przekazywanie środków do kraju, przejęły Niderlandy.

Rysunek 29. Odsetek migrantów transferujących środki do Polski – ogółem i dla wydzielonych kategorii migrantów

Drugą ważną tendencją, która zarysowała się w badaniu w 2022 roku było zdecydowanie wyraźniejsze uzależnienie transferów od aktualnej sytuacji rodzinnej respondentów. Niezależnie od kraju emigracji, posiadanie partnera/partnerki życiowej oraz dzieci w Polsce oznaczało, że większość lub nawet ponad 90% imigrantów przekazywało pieniądze do kraju. Na decyzje imigrantów o przekazywaniu środków wyraźniejszy niż w przeszłości wpływ mają też plany migracyjne. Różnica w częstości przekazywania środków pomiędzy osobami planującymi pozostawanie w danym kraju na stałe w porównaniu z osobami planującymi wrócić do Polski w bliższej lub dalszej przeszłości wynosiła od ok. 10 pp. w przypadku Wielkiej

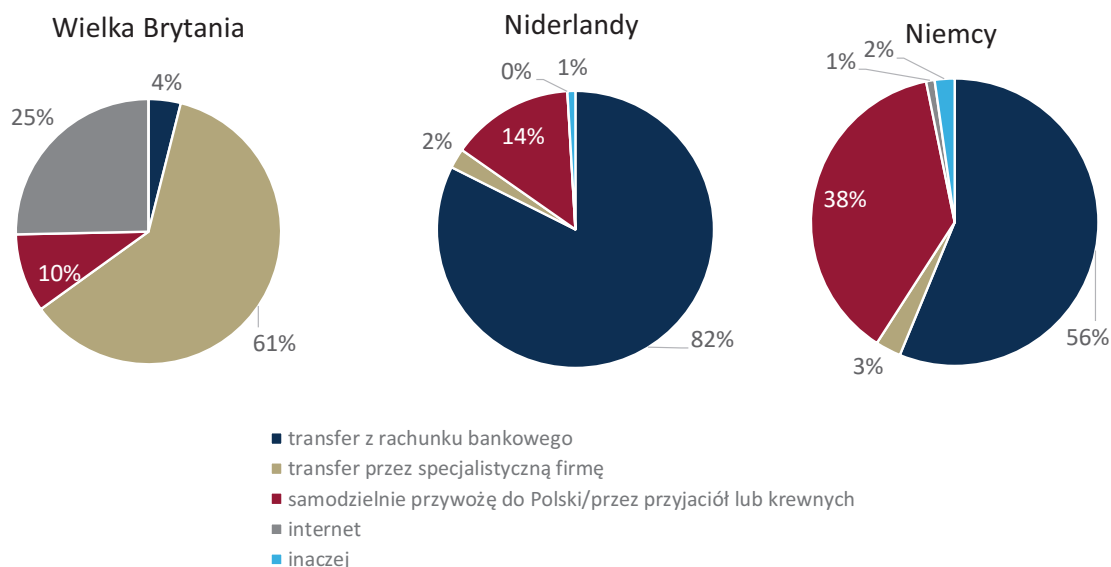
Brytanii do ok. 20 pp. w przypadku Niemiec i Niderlandów. W 2018 roku różnice te nie przekraczały 10 pp. z największą z nich obserwowaną w Wielkiej Brytanii. Wydaje się jednak, że najistotniejszym indykatorem związania się finansowego z krajem emigracji i zaprzestania przekazywania środków do Polski jest nabycie nieruchomości w kraju emigracji. Osoby posiadające nieruchomości w kraju emigracji rzadko przekazywały pieniądze do Polski. Jedynie 9% takich osób w Wielkiej Brytanii wysyłało środki. W przypadku Niemiec i Niderlandów było to po kilkanaście procent (17% w Niemczech, 14% w Niderlandach). Dla porównania w 2018 roku odsetki te były jedynie nieznacznie niższe niż przeciętne obserwowane w poszczególnych krajach.

Ciekawym zjawiskiem jest także odwrócenie się zależności pomiędzy długością pozostawania na emigracji a częstością przekazywania środków. Typowy model takiej zależności zakłada, że nowi emigranci, po relatywnie krótkim czasie aklimatyzacji w kraju emigracji przekazują środki relatywnie często, gdyż ich związki z krajem pochodzenia są silne np.: ze względu na zobowiązania rodzinne. Z czasem związki z krajem pochodzenia osłabiają się a wraz z nimi zmniejsza się częstość przekazywania pieniędzy. Ten model zależności obserwowany był dość powszechnie w badaniu w 2018 roku. Jak się okazuje w badaniu w 2022 roku poza Niderlandami, udział osób przekazujących pieniądze do Polski był niższy wśród emigrantów, którzy przyjechali w ostatnich pięciu latach niż wśród emigrantów z dłuższym okresem dotychczasowego pobytu. Może to wskazywać na duże różnice pomiędzy skłonnością do przesyłania pieniędzy w młodszych i starszych generacjach emigrantów. Osoby, które wyemigrowały więcej niż pięć lat temu mogły mieć więcej powiązań rodzinnych, zobowiązań oraz inne cele migracji niż młodzi emigranci wyjeżdżający w ostatnich latach. Wyjątkowa sytuacja w Niderlandach mogła natomiast wynikać z dużego udziału osób regularnie jeżdżących do prac sezonowych. Odsetek przekazujących środki był wysoki niezależnie od długości pozostawania za granicą.

W okresie 2018–2022 znacznie zmieniły się sposoby przekazywania pieniędzy przez emigrantów z Polski (**Rysunek 30**). Z jednej strony w obrębie Unii Europejskiej utrzymała się na wysokim poziomie (Niemcy, 56% w 2022 roku w porównaniu z 58% w 2018 roku) lub wzrosła (Niderlandy, 82% w 2022 roku w porównaniu do 63% w 2018 roku) rola systemu bankowego w przekazywaniu środków od emigrantów. Z drugiej strony wyjście Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej spowodowało gwałtowny spadek roli systemu bankowego oraz wzrost roli prywatnych firm pośredniczących, które w tym kraju były relatywnie popularne już w wcześniej (61% w 2022 roku wobec 22% w 2018 roku). W przypadku środków z Wielkiej Brytanii wyraźną część wszystkich przekazów zaczęły stanowić te wykorzystujące transakcje internetowe (25%). Tymczasem w krajach UE praktycznie nie były one wykorzystywane.

Bezpośrednie przywożenie pieniędzy do Polski w dalszym ciągu było dość popularne. Nawet przekazy z Wielkiej Brytanii, która obecnie nie jest już członkiem UE w 10% docierały do Polski tym kanałem (15% w 2018 roku). W przypadku Niderlandów spadek popularności transportu środków w gotówce zmalał do 14% (z 17% w 2018 roku). Udział środków trafiających do Polski w gotówce z Niemiec wzrósł zaś do 38% (z 29% w 2018 roku)

Rysunek 30. Deklarowane sposoby przekazywania zarobków według kraju emigracji

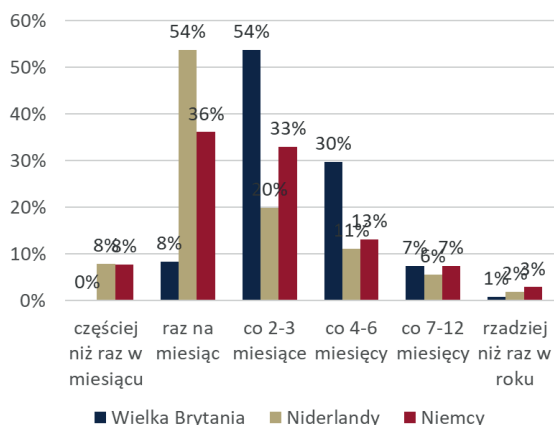

Ewolucji i coraz większemu dostosowaniu do specyfiki migracji w poszczególnych krajach ulega także częstotliwość przekazywania środków. Jeszcze w 2016 roku najczęściej przekazy następowały raz w miesiącu (**Rysunek 31**). W 2018 roku dominanta częstotliwości przekazywanie środków w Wielkiej Brytanii, Niemczech i Niderlandach przesunęła się na co 2–3 miesiące. W 2022 roku ponownie środki przekazywane były zwykle co miesiąc z takich krajów jak Niderlandy (ponad 50% przekazujących) czy Niemcy (35% przekazujących). Z drugiej strony osoby przekazujące pieniądze z Wielkiej Brytanii czyniły to w większości co 2–3 miesiące, co mogło oznaczać zarówno potencjalne trudności w częstszym przekazywaniu pieniędzy jak i możliwe rozluźnienie się finansowych więzi z krajem także tego relatywnie niewielkiego odsetka osób, który przekazywał pieniądze.

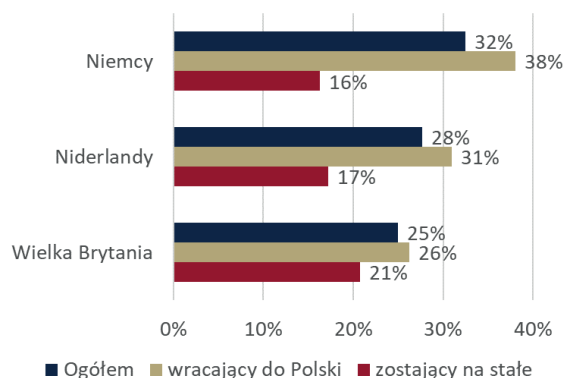
Warto przy tym zauważyć, że wysokość transferowanych środków (**Rysunek 32**), dla zachowania porównywalności wyrażona jako odsetek miesięcznego wynagrodzenia emigranta była zróżnicowana pomiędzy krajami oraz w zależności od planów pozostania w danym kraju. Przeciętnie najwięcej w relacji do wynagrodzeń przekazywały osoby wysyłające środki z Niemiec do Polski (32%), przy czym istniała ogromna różnica pomiędzy osobami planującymi pozostanie w Niemczech (te przekazywały przeciętnie jednorazowo 38% przeciętnego wynagrodzenia), a osobami deklarującymi pozostanie w Niemczech na stałe (ok. 16%). Przeciętnie jednorazowe transfery były mniejsze z Niderlandów, a relatywnie w stosunku do wynagrodzenia na emigracji najmniejsze z Wielkiej Brytanii. Co ciekawe, niższe przekazy w stosunku do wynagrodzeń były związane także z mniejszą różnicą w wysokości przekazów pomiędzy osobami planującymi powrót oraz chcącymi pozostać na stałe. Relatywnie najmniejsza różnica pomiędzy tymi dwoma grupami występowała w Wielkiej

Brytanii. Planujący powrót z tego kraju w przyszłości przekazali ostatnim razem przeciętnie równowartość 26% wynagrodzenia, a planujący zostać na stałe 21% wynagrodzenia.

Rysunek 31. Częstotliwość przekazywania zarobków w 2022 roku

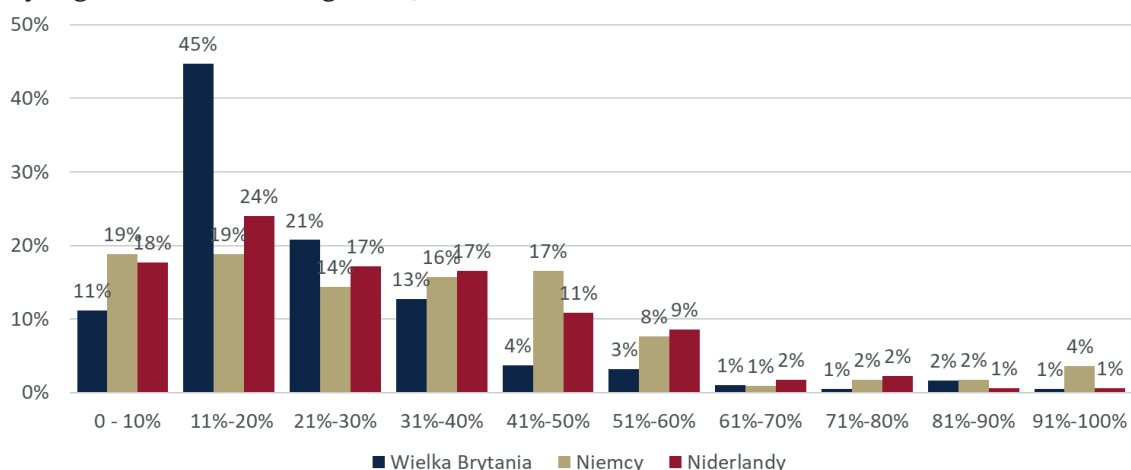

Rysunek 32. Ostatni zrealizowany przekaz jako odsetek wynagrodzenia na emigracji

Więcej informacji o wysokości przekazywanych środków można znaleźć porównując rozkłady wysokości przekazów pieniężnych (**Rysunek 33**). Z porównania tego wyniku, że przekazy z Wielkiej Brytanii dokonywane są nie tylko relatywnie rzadko (**Rysunek 31**), ale także w większości są relatywnie niewielkie w stosunku do zarobków emigrantów (45% stanowiły kwoty w granicach 11–20% wynagrodzenia emigranta). Z drugiej strony osoby przekazujące pieniądze z Niemiec i Niderlandów w dużym stopniu przekazywały relatywnie wysokie kwoty (25% przekazów z Niemiec miało wysokość 41–60% wynagrodzenia, z Niderlandów było to odpowiednio ok. 20%).

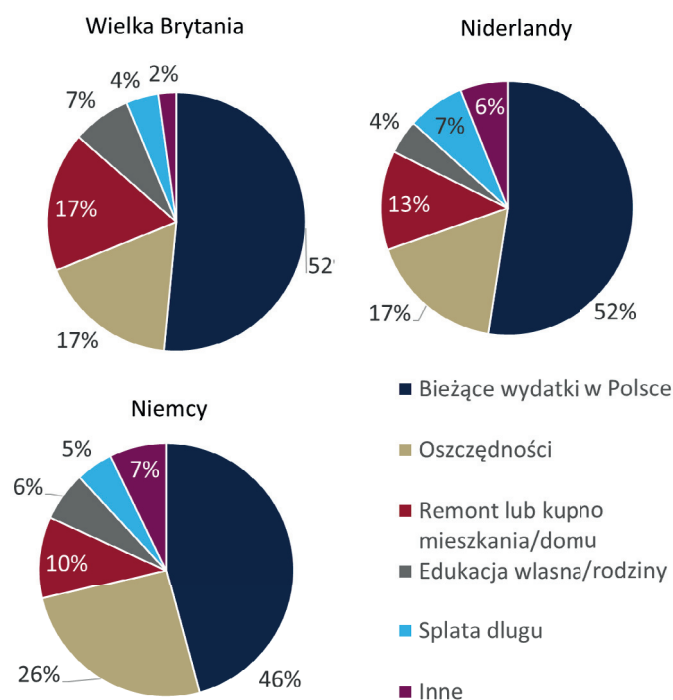
Rysunek 33. Rozkład wysokości ostatnich zrealizowanych przekazów w stosunku do wynagrodzenia netto za granicą

Ewolucji ulega także cel przeznaczenia przekazywanych środków. We wszystkich krajach w 2022 roku około połowy przekazywanych środków przeznaczana była na bieżącą konsumpcję w Polsce (**Rysunek 34**). Jest to zasadnicza zmiana w porównaniu z poprzednim badaniem w 2018 roku, kiedy to ta kategoria była wprawdzie najczęstsza, ale obejmowała jedynie ok. 1/3 środków. Drugim najczęściej wymienianym celem przeznaczenia przekazów było gromadzenie oszczędności. Kategoria ta zyskała nieco na znaczeniu wśród emigrantów przekazujących pieniądze z Niemiec (26% wobec 22% w 2018 roku), pozostała na podobnym poziomie w Niderlandach (ok. 17% w 2022 i w 2018 roku), ale straciła na znaczeniu wśród emigrantów przekazujących środki z Wielkiej Brytanii (17% wobec 24% w 2018 roku).

Celem przekazów pieniężnych była natomiast dużo rzadziej spłata długu. W 2022 roku zależnie od kraju było to 4–7%. W 2018 roku była to odpowiednio 7–13%. Popularnym celem przekazów z zagranicy pozostaje kupno lub remont nieruchomości, choć w przypadku emigrantów przebywających w Niemczech i Niderlandach taki cel wykorzystania środków był deklarowany w 2022 roku rzadziej (10–13%) niż cztery lata wcześniej (19%). W 2022 roku pierwszy raz została dodana możliwość wyboru opcji „edukacja własna lub dzieci”. Jak się okazuje 4–7% przekazywanych środków została zadeklarowana właśnie na ten cel.

Rysunek 34. Deklarowane przeznaczenie środków przekazywanych do Polski w 2022 r.

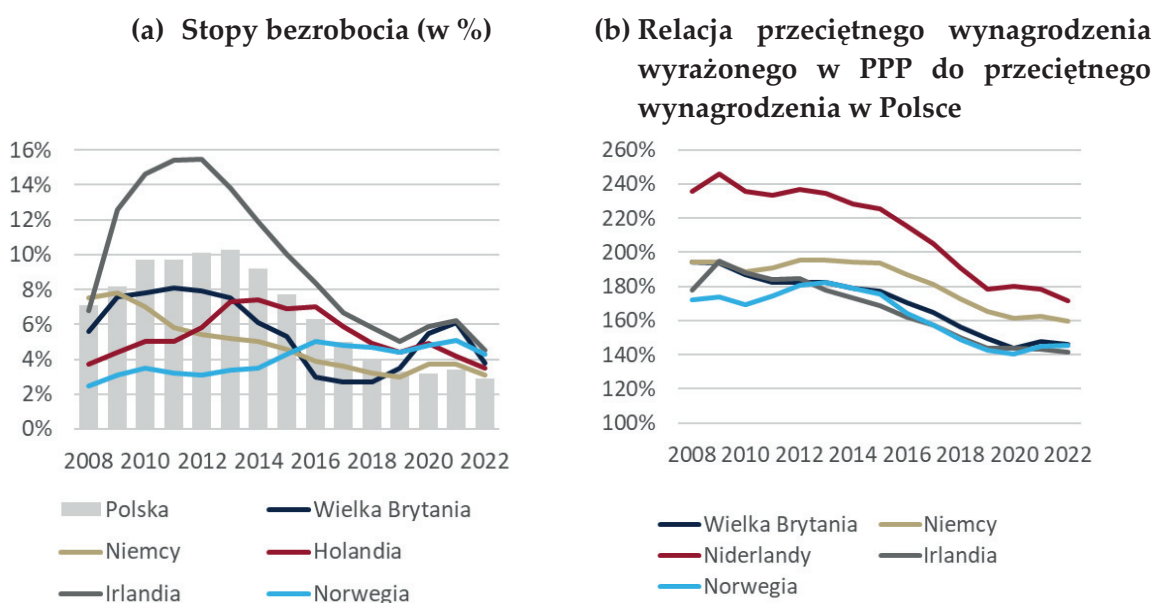
5. Plany na przyszłość

5.1. Motywacje wyjazdów i potencjalnych powrotów

Okres pomiędzy 2018 a 2022 rokiem przyniósł Polsce dalszą relatywną poprawę sytuacji na rynku pracy w porównaniu z głównymi krajami docelowymi emigracji. Stopa bezrobocia w tym czasie w Polsce zmniejszyła się poniżej wartości obserwowanych w Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemczech, Niderlandach oraz Norwegii (**Rysunek 35a**). Warto przy tym zwrócić uwagę, że w latach 2019–2021 nastąpił wyraźny wzrost stopy bezrobocia w Wielkiej Brytanii.

Z drugiej strony w dalszym ciągu obniżała się siła nabywcza przeciętnych wynagrodzeń w krajach docelowych migracji w porównaniu z siłą nabywczą przeciętnego wynagrodzenia w Polsce (**Rysunek 35b**). Dane OECD wskazują, że siła nabywcza przeciętnych wynagrodzeń była relatywnie najwyższa w Niderlandach (ok. 80% razy większa niż w Polsce) oraz w Niemczech (ok. 60% większa niż w Polsce), co w dalszym ciągu stanowiło czynnik przyciągający migracje.

Rysunek 35. Sytuacja na rynkach pracy w Polsce i wybranych krajach emigracji

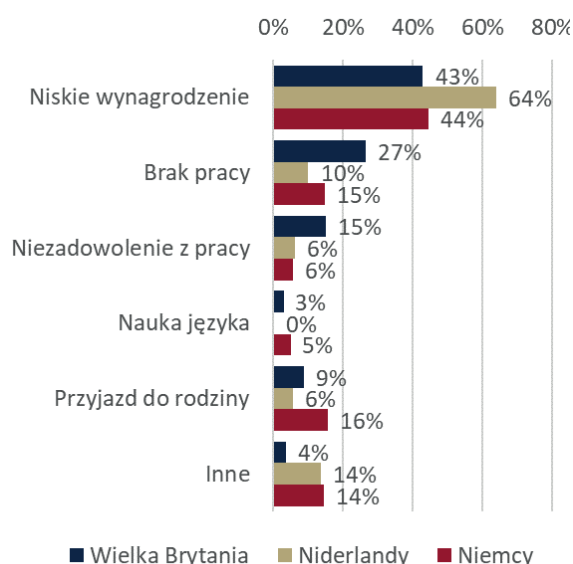
Źródło: Dane Eurostat

Źródło: Dane OECD

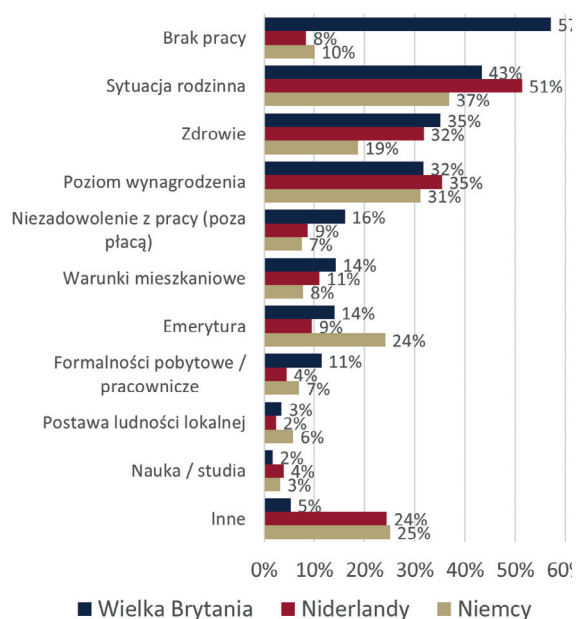
Ważną kwestią w ocenie szans na powrót imigrantów z zagranicy jest analiza powodów dla których osoby opuściły Polskę oraz deklarowane powody dla których osoby te mogłyby wrócić do Polski, jeśli nie zamierzają zostać na stałe w kraju emigracji. Głównym powodem wyjazdów do wszystkich analizowanych krajów Europy Zachodniej były korzystniejsze wynagrodzenia za granicą (**Rysunek 36**). Co ciekawe, powód ten w największym stopniu wskazywali emigranci w Niderlandach (64%) natomiast rzadziej emigranci w Wielkiej Brytanii

i w Niemczech. Osoby w Wielkiej Brytanii częściej wskazywały na brak pracy jako powód wyjazdu, natomiast w przypadku Niemiec wyraźnie częściej niż w innych państwach był przyjazd do rodziny lub znajomych. Zarówno w przypadku Wielkiej Brytanii jak i Niemiec dla 3–5% emigrantów głównym powodem przyjazdu była też chęć nauki języka.

Rysunek 36. Główne powody wyjazdu z Polski

Rysunek 37. Deklarowane powody możliwego powrotu do Polski w przyszłości

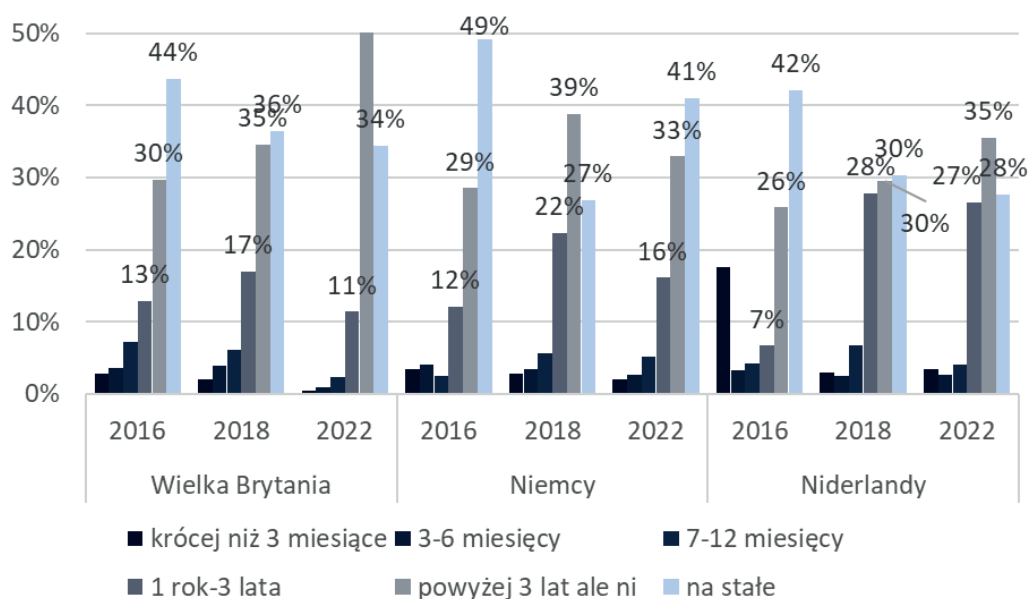

Deklarowane powody możliwego powrotu do Polski (**Rysunek 37**) odzwierciedlają strategię lub plany migracyjne (nieatrakcyjny poziom wynagrodzenia, zmiany sytuacji rodzinnej, emerytura). Mogą także odzwierciedlać obawy emigrantów (np.: 57% ankietowanych w Wielkiej Brytanii deklarowała, że możliwym powodem powrotu może być brak pracy). Obawy emigrantów związane z brakiem pracy były jednak charakterystyczne głównie dla Wielkiej Brytanii. Sytuacja rodzinna była najczęściej deklarowana przez osoby pozostające w Niderlandach (51%), co mogło być związane z relatywnie wysokim odsetkiem emigrantów pracujących tam krótkoterminowo i posiadających rodzinę w Polsce. Odpowiedzi respondentów odzwierciedlają też dostęp i ocenę usług publicznych w poszczególnych krajach na co wskazuje relatywnie wysoki odsetek osób wymieniających problemy zdrowotne jako potencjalną przyczynę powrotu do Polski z Wielkiej Brytanii i Niderlandów oraz stosunkowo niewielki odsetek deklarujących ten powód w Niemczech. Spośród wymienionych w pytaniu powodów relatywnie najrzadziej deklarowanymi były nauka/studia w Polsce (2–4%) oraz postawa ludności lokalnej (2–6%, największy odsetek w Niemczech).

5.2. Plany emigrantów odnośnie dalszego pozostawania na emigracji

Zarówno w Wielkiej Brytanii jak i w Niderlandach w latach 2016–2022 z jednej strony notowany był wzrost odsetka osób, które planowały zostać na emigracji dłużej niż trzy lata, ale nie na stałe (**Rysunek 38**). Z drugiej strony systematycznie spadał odsetek osób deklarujących plany pozostawania na stałe w danym kraju. W Wielkiej Brytanii takie zmiany wzmocnione były niepewnością, co do stabilności warunków pracy w tym kraju. W latach 2016–2018 opisywane tendencje wystąpiły też w Niemczech, ale w 2022 roku obserwowany był ponowny wzrost udziału emigrantów z Polski chcących pozostać w Niemczech na stałe.

Rysunek 38. Plany pozostawania na emigracji – porównanie lat 2016–2022

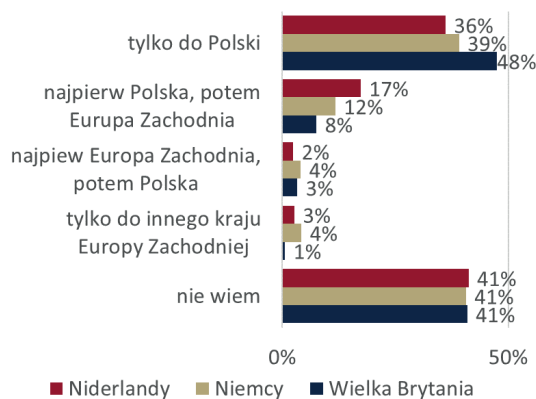

Osoby wykazujące, że nie planują zostać w danym kraju na stałe pytane były, dokąd zamierzają się udać po wyjeździe z kraju emigracji (**Rysunek 39**). Najczęstszą i powszechną odpowiedzią był brak zdecydowania (odpowiedź „nie wiem” deklarowało ok. 41% respondentów w każdym z krajów). Kolejną był powrót na stałe do Polski (od 36% w przypadku Niderlandów do 48% w przypadku Wielkiej Brytanii). Warto zauważyć, że odpowiedź „nie wiem” była, poza Niemcami wyraźnie rzadsza w 2018 roku, co pokazuje w jakim stopniu ostatnie lata wpłynęły na niepewność formułowania sądów o przyszłości przez emigrantów. Inną odpowiedzią, która straciła na znaczeniu była deklaracja powrotu do Polski, ale z jednoczesnym zastrzeżeniem powrotu na emigrację, jeśli warunki w Polsce nie okażą się satysfakcjonujące. Odpowiedź ta była jednocześnie manifestacją mobilności imigrantów oraz dość konkretnych planów. Deklaracje przeniesienia się na emigrację bezpośrednio do innego kraju i tylko wariantowo powrót do Polski, w razie, gdyby taki plan się nie powiódł były stosunkowo rzadkie, podobnie z resztą jak w badaniu w 2018 roku.

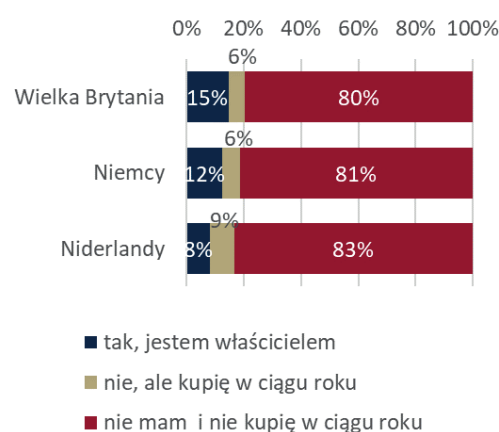
Jednym z czynników najbardziej związanych z decyzjami emigrantów o pozostaniu na stałe w kraju emigracji jest zakup nieruchomości w tym kraju (**Rysunek 40**). Największy odsetek

emigrantów deklarujących posiadanie swojej nieruchomości obserwowany był w Wielkiej Brytanii, stosunkowo niższy w Niemczech, a najniższy w Niderlandach.

Rysunek 39. Plany imigrantów niedeklarujących pobytu na stałe na emigracji

Rysunek 40. Posiadanie nieruchomości w kraju emigracji

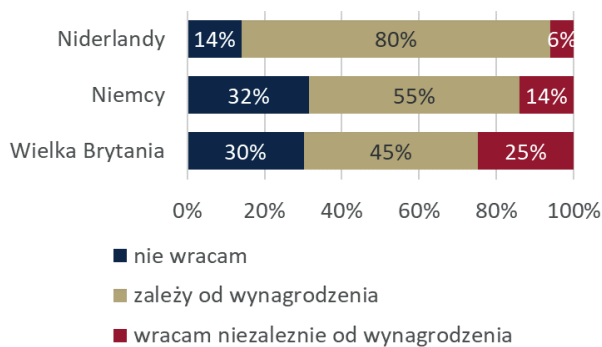
5.3. Oczekiwane wynagrodzenia a skłonność do powrotu z emigracji

Często przywoływany jest pogląd, że decyzje o powrocie emigrantów do Polski są przede wszystkim związane z wysokością wynagrodzeń i dojścia wysokości wynagrodzeń w Polsce do wynagrodzeń w Europie Zachodniej. Jak wynika z rysunku (**Rysunek 41**) wynagrodzenia są jednak tylko jednym z głównych powodów potencjalnego powrotu do Polski w przyszłości. W ankiecie poruszono ten temat dokładniej w pytaniu przy jakim wynagrodzeniu otrzymanym po powrocie emigranci byliby skłonni powrócić do Polski. Wyniki odpowiedzi na to pytanie wskazują, że w przypadku ok. 30% emigrantów w Wielkiej Brytanii i Niemczech wynagrodzenia w ogóle nie byłyby brane pod uwagę, co zapewne wiąże się z podjęciem decyzji o pozostaniu na emigracji na stałe. W Niderlandach ten odsetek sięgał jedynie 14%. Z drugiej strony od 6% w Niderlandach do 25% w Wielkiej Brytanii planuje przyszły powrót do Polski niezależnie od wysokości wynagrodzenia po powrocie. Pozostałe osoby uzależniały swój powrót do Polski od wysokości wynagrodzeń otrzymanych po powrocie. Grupa ta była najliczniejsza w Niderlandach (80% ankietowanych) oraz wyraźnie mniej liczna w Niemczech (55%) oraz Wielkiej Brytanii (45%).

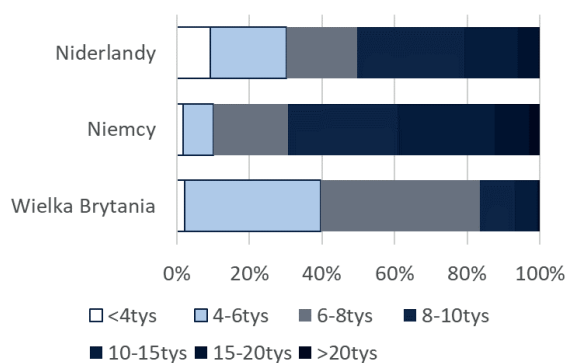
Ciekawych wniosków dostarcza analiza wskazywanego przez emigrantów wynagrodzenia netto, przy którym mogliby zdecydować się na powrót do kraju (**Rysunek 42**). Odpowiedzi respondentów były zróżnicowane pomiędzy krajami. W Niderlandach, dokąd wyjechało relatywnie wiele osób o niskich wynagrodzeniach, powrót do Polski już przy płacy netto nie przekraczającej 4 tys. złotych deklarowało 9% osób, dla których płaca ma znaczenie przy podejmowaniu takiej decyzji. Kolejne 21% deklarowało, że wróciłoby przy płacy rzędu 4–6 tys. złotych netto. W przypadku Wielkiej Brytanii deklaracje powrotu przy takich zarobkach rozważyłoby 37% emigrantów, dla których mają znacznie zarobki w Polsce. Relatywnie

najmniej deklaracji powrotu do Polski przy zarobkach nie przekraczających 6 tys. złotych deklarowano w Niemczech (ok. 10%).

Rysunek 41. Wynagrodzenia w Polsce jako motywacja powrotu

Rysunek 42. Poziom wynagrodzenia netto w Polsce, który skłaniałby do powrotu emigrantów, którzy uzależniają go od wynagrodzenia

6. Wpływ pandemii, Brexitu i wojny w Ukrainie na sytuację Polaków za granicą

Jak wskazano we wstępie w ostatnich latach wystąpiły trzy wydarzenia, które mogły mieć wpływ na sytuację Polaków na emigracji i ich decyzje odnośnie przyszłości. Były to Brexit, czyli wyjście Wielkiej Brytanii ze struktur europejskich, pandemia COVID-19 oraz wojna w Ukrainie. Głosowanie w sprawie *Brexitu* odbyło się w 2016 r., ale ostateczne wyjście ze struktur Unii Europejskiej nastąpiło pod koniec 2020 r. i było poprzedzone okresem przejściowym trwającym do stycznia 2020 r. Biorąc pod uwagę zbieżność czasową *Brexitu* i pandemii COVID-19 wydaje się, że trudno jest jednoznacznie rozdzielić ich skutki dla Polaków. Najpierw Brexit spowodował odpływ migrantów z Wielkiej Brytanii i utrudnienia w napływie nowej migracji. Następnie w 2020 roku wprowadzone zostały obostrzenia, a nawet czasowe przywrócenie kontroli granicznych w strefie *Schengen* związane z epidemią wirusa COVID-19. Poza związanymi z tym bezpośrednio utrudnieniami w podróżowaniu (konieczność kwarantanny i posiadania szczepień) na zmniejszenie intensywności przepływów migracyjnych i w związku z tym strategii migracyjnych wpłynął także wzrost kosztów podróżowania drogą lotniczą, co mogło wpłynąć na częstszy wybór bliższych lokalizacji przez nowych migrantów. Pandemia doprowadziła do istotnych zaburzeń na rynkach pracy, w tym do lockdownów w różnych sektorach gospodarki. Notowano najpierw spadki zatrudnienia, a następnie stopniowe wzrosty. Duże programy pomocowe rządów wspierały przedsiębiorstwa, przyczyniając się do istotnego ograniczenia skali bezrobocia. Migranci, szczególnie osoby posiadające mniej stabilne formy zatrudnienia, byli bardziej narażeni na utratę pracy w tym okresie.

Wybuch wojny w Ukrainie mógł w ocenie emigrantów dodatkowo zmniejszyć atrakcyjność powrotu do Polski ze względu na zagrożenie związane działaniami zbrojnymi toczącymi się w kraju sąsiadującym z Polską. Pytania zawarte w ankiecie pozwoliły na ocenę jak wspomniane wydarzenie mogło wpłynąć na życiowe decyzje emigrantów i ich sytuację na rynku pracy.

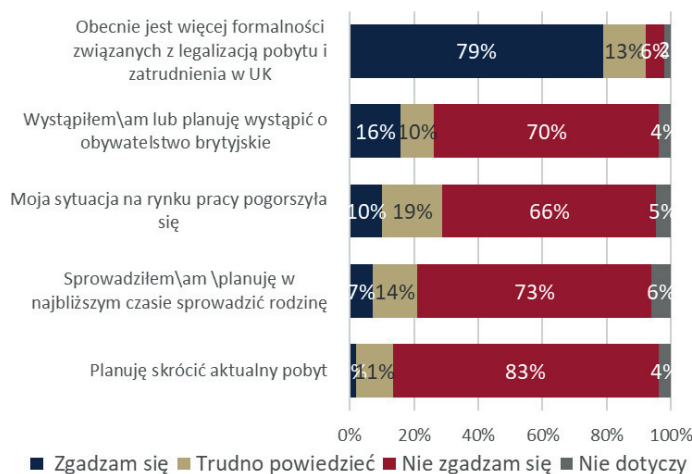
Rysunek 43. Deklarowana podstawa prawna pracy i pobyt w Wielkiej Brytanii

Za pierwsze chronologicznie wydarzenie można uznać Brexit, gdyż był on poprzedzony długim okresem przejściowym pomiędzy głosowaniem, a faktycznym wyjściem (**Rysunek 43**). Spowodowało to, że 2/3 emigrantów z Polski znajdujących się dwa lata później w granicach Wielkiej Brytanii posiadało już status osoby osiedlonej, a kolejne 24% status osoby tymczasowo osiedlonej. Jedynie ok. 6% korzystało z długoterminowych wiz pracowniczych.

Co dość oczywiste Brexit przyczynił się do znacznego zwiększenia formalności wymaganych do pozostania w Wielkiej Brytanii (**Rysunek 44**). Tego rodzaju odczucia zadeklarowało prawie 80% emigrantów. Niemniej jednak nie oznacza to że Polacy znajdujący się w Wielkiej Brytanii będą masowo występować o nadanie brytyjskiego obywatelstwa. Taki zamiar zgłosiło w 2022 roku jedynie 16% emigrantów. Podobnie Brexit nie przełożył się od razu na decyzję o przenoszeniu rodziny z Polski do Wielkiej Brytanii. Tego rodzaju decyzje zadeklarowało 7% respondentów. Brexit nie był także postrzegany jako czynnik wpływający na decyzję o skróceniu pobytu w Wielkiej Brytanii przez respondentów, trzeba jednak zauważyć, że pytanie to zadane zostało osobom, które zostały w Wielkiej Brytanii relatywnie długo po wyjściu tego kraju z Unii Europejskiej, a zatem osoby, na które to wydarzenie miało duży wpływ mogły już powrócić na stałe do Polski. Ponadto około 10% zauważyło, że ich sytuacja na rynku pracy pogorszyła się. Dla zdecydowanej większości osób pozostających w Wielkiej Brytanii także pod tym względem znalezienie się poza Unią Europejską nie było wydarzeniem pogarszającym ich ocenę swojej sytuacji.

Rysunek 44. Ocena wpływu Brexitu na aktualną sytuację w Wielkiej Brytanii

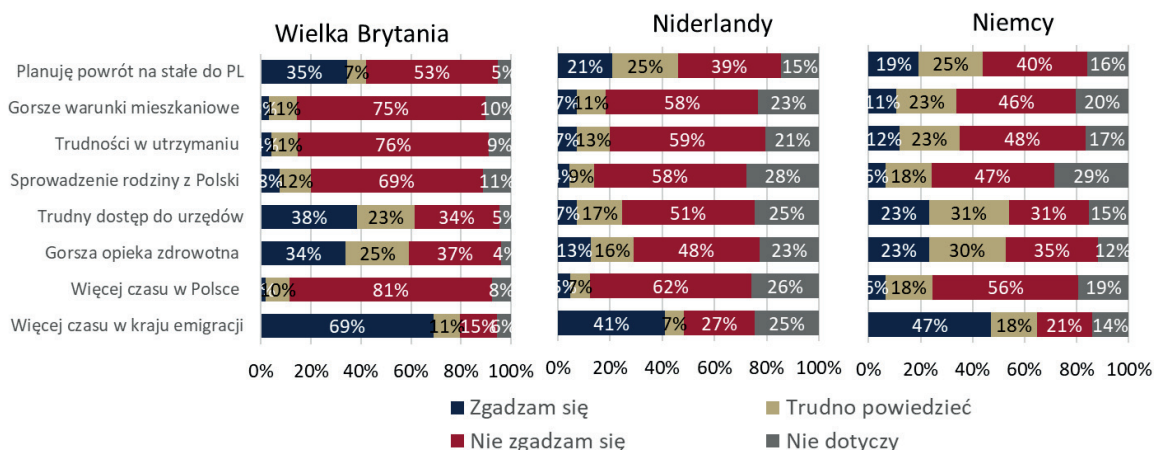

Kolejne z wydarzeń, czyli wybuch pandemii COVID-19 oraz związane z walką z nią ograniczenia narzucone przez poszczególne kraje (**Rysunek 45**) przeanalizowane zostały w kontekście ich wpływu na ogólną sytuację życiową emigrantów oraz ich sytuację na rynku pracy.

Niezależnie od kraju, w którym w czasie pandemii byli emigranci, najczęściej wskazywane efekty pandemii dotyczyły mobilności. Najczęściej wybieranymi odpowiedziami tego

rodzaju były: planowany powrót na stałe do Polski albo pozostawanie dłużej w kraju emigracji. W szczególności spędzanie więcej czasu w kraju emigracji wskazało 69% emigrantów w Wielkiej Brytanii, 41% w Niderlandach oraz 47% w Niemczech.

Rysunek 45. Opinie respondentów dotyczące wpływu pandemii COVID-19 na ich sytuację życiową

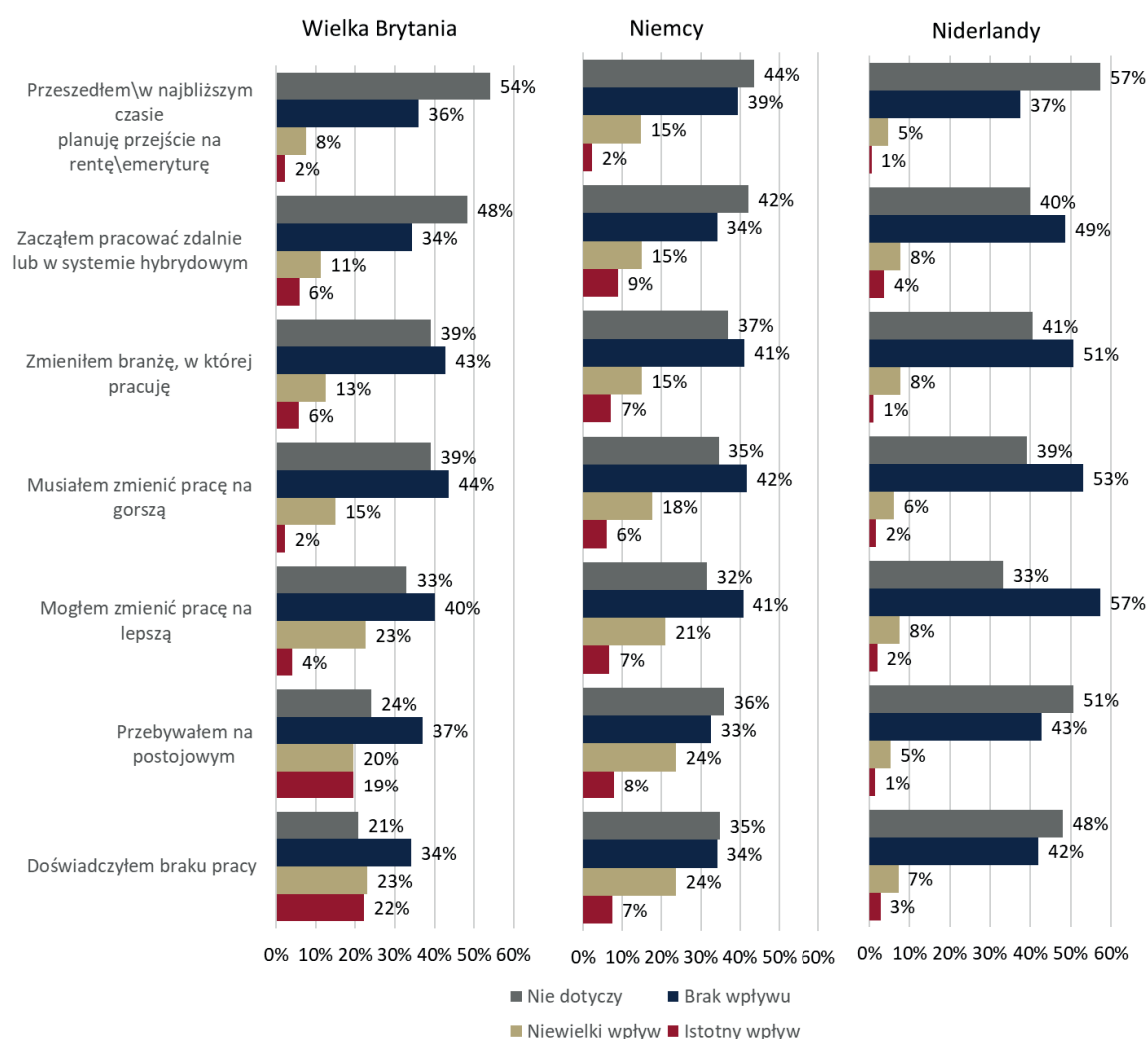

W przypadku Niderlandów pozostałe odpowiedzi były wybierane dość rzadko, co mogło wynikać z krótkoterminowości migracji. Relatywnie wysoki odsetek odpowiedzi „nie dotyczy” w przypadku Niderlandów także mógł wynikać z faktu, że obecni emigranci w tym kraju swoje decyzje o migracji podejmowali już po pandemii. W przypadku dwóch krajów z relatywnie wyższym odsetkiem osób przebywających dłużej i korzystających dość często z usług publicznych: Wielkiej Brytanii oraz Niemiec, częstymi odpowiedziami związanymi z pandemią były także: pogorszenie się lub brak dostępu do opieki zdrowotnej oraz trudniejszy dostęp do urzędów.

Wpływ pandemii COVID-19 został także oceniony pod kątem obecnej sytuacji na rynku pracy w siedmiu aspektach (**Rysunek 46**). Najczęstszymi odpowiedziami osób, które potencjalnie mogły doświadczyć wpływu pandemii na rynek pracy na emigracji były doświadczenia związane z bezrobociem lub przebywaniem na przymusowym urlopie postojowym w Wielkiej Brytanii (19–22% odpowiedzi, że był to istotny wpływ pandemii). Doświadczenia te były oceniane jako istotny wpływ pandemii także przez ok. 7–8% respondentów w Niemczech, ale tylko 1–3% w Niderlandach, gdzie dominowała krótkoterminowa migracja i brak pracy oznaczał prawdopodobnie powrót do rodzinnego kraju. Okres pandemii wiązał się także z szansami i ryzykiem związanymi z często wymuszoną zmianą pracy. Tak postrzegali te zmiany najczęściej emigranci w Niemczech: 6% musiało zmienić pracę na gorszą, 7% zmieniło pracę na lepszą a 7% zmieniło branżę, w której pracuje. Generalnie, nieco większy odsetek respondentów deklarował, że pojawiła się szansa zmiany pracy na lepszą w czasie pandemii w porównaniu z emigrantami deklarującymi, że ich sytuacja się pogorszyła. Warto także zauważyć, że zmiany pracy i zmiany branż były charakterystyczne dla Wielkiej Brytanii i Niemiec – krajów z relatywnie osiadłą migracją z Polski. W przypadku Niderlandów odsetki odpowiedzi, że pandemia miała jakikolwiek wpływ na rynek pracy były wyraźnie

mniejsze, co wiąże się z krótkoterminowością kontraktów większości trafiających tam emigrantów. Znaczenie pandemii dla zarządzania personelem w firmie charakteryzują odpowiedzi dotyczące możliwości przechodzenia na emeryturę lub rentę oraz możliwości pracy w trybie zdalnym lub hybrydowym. O ile pierwsza odpowiedź miała marginalne znaczenie (1–2% odpowiedzi, że wpływ taki był istotny) o tyle zwiększenie możliwości pracy zdalnej było wskazywane jako istotny wpływ pandemii przez 9% respondentów w Niemczech, 6% w Wielkiej Brytanii oraz 4% w Niderlandach.

Rysunek 46. Opinie respondentów dotyczące wpływu pandemii na ich sytuację na rynku pracy

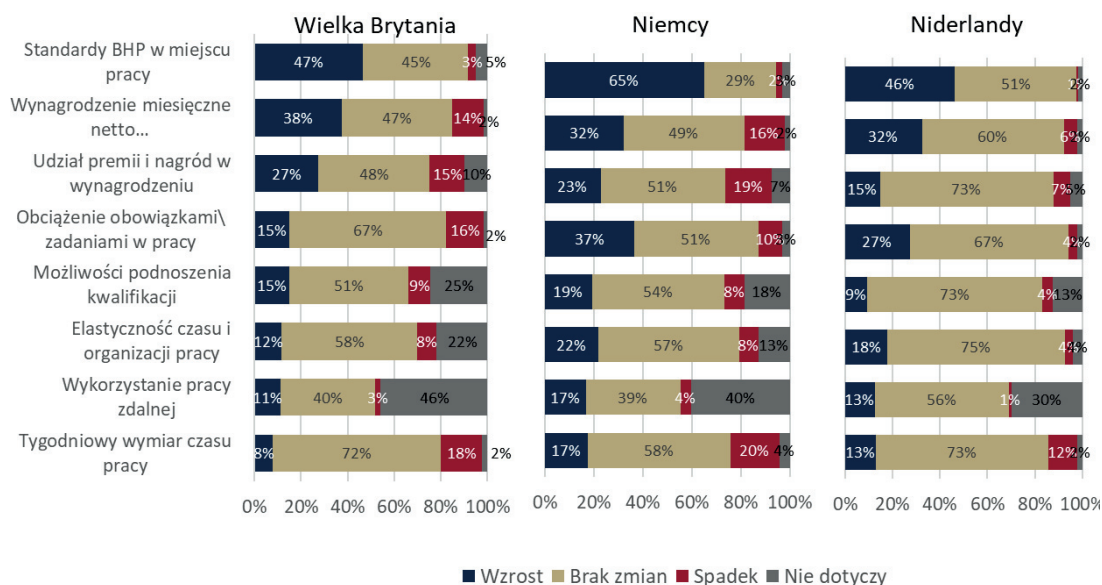

Nieco więcej na temat sytuacji Polaków na zagranicznych rynkach pracy można dowiedzieć się, analizując powyższe odpowiedzi z punktu widzenia sektorów, w których obecnie pracują Polacy. Główne sektory, w których pracują obecni respondenci dokonujący takiej oceny to hotelarstwo i gastronomia, budownictwo, handel oraz transport i gospodarka magazynowa, a więc sektory gospodarki, które często dotknięte były lockdownami. Z kolei zmianę branży najczęściej wskazywali obecni pracownicy transportu. Jeżeli chodzi o zmianę pracy na lepszą, to największy odsetek tego typu deklaracji występuje w handlu, transporcie,

hotelarstwie oraz w IT. Odsetki wskazań dotyczących zmiany pracy na gorszą są istotnie niższe. Prawdopodobne jest, że istotnie większy odsetek niż w 2018 r. (19% w 2022 r. wobec 8% w 2018 r.) pracujących w hotelarstwie i gastronomii tłumaczyć można wpływem pandemii na tę branżę. Najpierw z powodu lockdownu zanotowała ona istotny odpływ pracowników, a następnie stała się jednym z sektorów oferujących największą liczbę miejsc pracy.

W Niemczech rzadziej niż w Wielkiej Brytanii wskazywano doświadczenia z brakiem pracy jako następstwo pandemii (31% wskazań, w tym 7% wskazań dotyczących istotnego wpływu). Główne sektory, w których pracują obecnie osoby wskazujące na takie doświadczenia to rolnictwo, administracja, handel i naprawy. W Niemczech najwięcej wskazań dotyczących zmiany branży wystąpiło w rolnictwie oraz przemyśle i handlu, zmianę pracy na lepszą często wskazywano w służbie zdrowia i opiece społecznej, w sektorze IT oraz przede wszystkim w rolnictwie. W odpowiedzi na pytanie dotyczące zmiany pracy na gorszą także w rolnictwie wystąpiła największa liczba wskazań. Odsetek osób, które zmieniły branżę w związku z pandemią i pracują obecnie w rolnictwie, jest podobny wśród respondentów, którzy uważają, że pandemia doprowadziła do zmiany pracy na lepszą, jak i wśród respondentów, sądzących, że pandemia spowodowała zmianę pracy na gorszą. Wydaje się, że rolnictwo jest tym sektorem gospodarki w Niemczech, w którym nastąpiły istotne przepływy z innych, różnych sektorów gospodarki, co może być związane z ograniczeniem liczby pracowników sezonowych pracujących w rolnictwie przed pandemią¹⁶.

Rysunek 47. Opinie respondentów dotyczące zmiany warunków pracy od 2019 r.

Dodatkowych informacji dotyczących zarówno ogólnych zmian sytuacji emigrantów z Polski jak i wpływu pandemii, dostarcza ocena tego, jak zmieniły się warunki pracy od 2019 r. czyli w porównaniu z okresem przed pandemią (odpowiedzi na to pytanie udzieliły osoby,

¹⁶ Według *World Migration Report 2022 r.* IOM w pierwszym okresie pandemii do Niemiec nie przyjechało około 286 tys. sezonowych pracowników z Europy Wschodniej. Pandemia spowodowała braki na rynku pracy szczególnie w rolnictwie i ogrodnictwie oraz w opiece nad osobami starszymi i chorymi.

które były na emigracji przed 2020 r.). Respondenci najczęściej wskazywali (**Rysunek 47**) na zmianę standardów BHP w miejscu pracy (wzrost/poprawa według 46% do 65% respondentów w zależności od kraju) oraz zmianę miesięcznego wynagrodzenia netto (wzrost od 32% do 38% wskazań). W pozostałych pytaniach najczęściej wybieraną odpowiedzią we wszystkich krajach była odpowiedź „brak zmian” lub w przypadku pracy zdalnej „brak zmian” i „nie dotyczy”, co wynika z faktu, że Polacy najczęściej wykonują prace, w których wymagana jest fizyczna obecność (**Rysunek 47**).

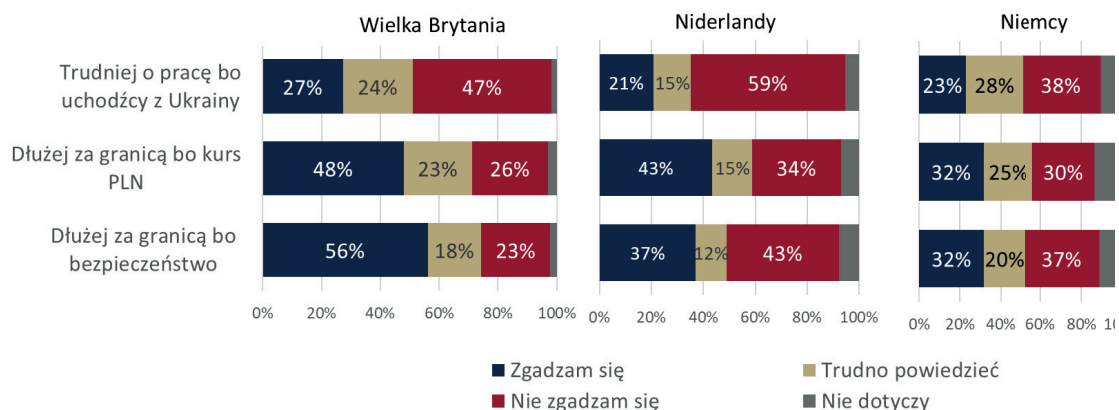
Największy odsetek wskazań dotyczących poprawy standardów BHP w pracy odnotowano w Niemczech (65% respondentów). Najwyższy odsetek takich wskazań był w hotelarstwie i gastronomii oraz handlu i rolnictwie. W Niderlandach przede wszystkim pracownicy ochrony zdrowia i opieki społecznej, przemysłu oraz transportu wskazywali na wzrost standardów BHP. W Wielkiej Brytanii takim sektorem było rolnictwo. Wśród wymienionych sektorów gospodarki są branże objęte lockdownem (hotelarstwo i gastronomia), branże, w których było duże ryzyko zarażenia COVID-19 (służba zdrowia i ochrona społeczna), jak i sektory, które musiały pracować przez cały okres pandemii (rolnictwo).

Respondenci w Niemczech i Wielkiej Brytanii, częściej niż w Niderlandach, wskazywali na wzrost wynagrodzeń netto od 2019 r., co może być związane z wyższym wzrostem ustawowego wynagrodzenia minimalnego za godzinę pracy w tych krajach. Jednak pomimo wzrostu wynagrodzenia minimalnego brutto połowa respondentów w Niemczech i Wielkiej Brytanii (osób, które były przed wybuchem pandemii na emigracji) oraz 60% w Niderlandach deklaruje brak zmiany wynagrodzenia netto od 2019 r., co może także wynikać ze spadku liczby godzin pracy. Występują różnice sektorowe pomiędzy krajami, jeżeli chodzi o wzrost wynagrodzenia netto. W Niemczech 30% respondentów zatrudnionych w hotelarstwie i gastronomii wskazało na spadek wynagrodzenia netto, a jedynie 18% na wzrost. W Wielkiej Brytanii proporcje są odwrotne, większy odsetek respondentów deklaruje wzrost wynagrodzeń netto niż spadek, co związane jest także z przepływem do tego sektora pracowników z innych branż. Natomiast we wszystkich trzech krajach zaobserwowano wzrost wynagrodzeń wśród respondentów pracujących w ochronie zdrowia i opiece społecznej. Zmiany w wynagrodzeniu w niektórych przypadkach związane były ze wzrostem obciążenia zadaniami. Tak było w przypadku sektora IT oraz ochrony zdrowia i pomocy społecznej w Wielkiej Brytanii, handlu, transportu i ochrony zdrowia w Niemczech, a także ochrony zdrowia i transportu w Niderlandach. W pozostałych sektorach wskazania dotyczące spadku tygodniowego czasu pracy istotnie przeważają nad wzrostami. Natomiast zdecydowana większość respondentów nie widzi zmian. Wydaje się, że istotne zmiany warunków pracy w stosunku do 2019 r. zaobserwowali we wszystkich krajach pracownicy sektora ochrony zdrowia i opieki społecznej. Zmiany te polegają na wyższym wynagrodzeniu netto, ale równocześnie na wzroście obciążenia zadaniami oraz wzroście wymiaru tygodniowego czasu pracy. Wyniki badania wskazują na istotny spadek w stosunku do 2018 r. liczby Polaków zatrudnianych w tym sektorze we wszystkich krajach (w Niemczech z 16% do 6%, w Niderlandach z 20% do 4%, w Wielkiej Brytanii z 19% do 10%). Tak istotne spadki odsetka zatrudnionych

w tym sektorze związane mogą być z ograniczeniem skali migracji cyrkulacyjnej w związku z trudnościami w podróżowaniu, ale też mogą wynikać z faktu, że sektor ten był najbardziej narażony na ryzyko utraty zdrowia i życia z powodu pandemii COVID-19.

Trzecim wydarzeniem nadzwyczajnym, które mogło wpłynąć na sposób życia emigrantów był wybuch wojny w Ukrainie w 2022 roku. W badaniu zadano respondentom trzy pytania odnośnie ich opinii na temat wpływu wojny na ich sytuację (**Rysunek 48**). Zależnie od specyfiki kraju emigracji, najczęściej wybierane czynniki były zróżnicowane. W Wielkiej Brytanii dominowało ograniczenie wyjazdów do Polski ze względu na bezpieczeństwo. W Niderlandach najczęściej zauważalnym skutkiem wojny prowadzącym do ograniczenia powrotów do Polski były kwestie finansowe (osłabienie się kursu PLN). Z kolei w Niemczech motywacja do pozostania związana z bezpieczeństwem była równie ważna jak finansowa, ale ogólny wpływ wojny na decyzje emigrantów był wyraźnie mniejszy niż w Niderlandach i Wielkiej Brytanii. Relatywnie rzadziej zauważany był wpływ uchodźców z Ukrainy na sytuację Polaków rynku pracy. Zwłaszcza dotyczyło to Niderlandów, gdzie prawie 60% respondentów nie dostrzegła potencjalnych trudności z tym związanych w poszukiwaniu pracy.

Rysunek 48. Ocena wpływu wybuch wojny w Ukrainie na sytuację w kraju emigracji

7. Aneks. Opis metody badania ankietowego

Przeprowadzone badanie było 10 turą badania prowadzonego na zlecenie Narodowego banku Polskiego od 2007 r. Badanie zostało przeprowadzone w okresie listopad 2022 – styczeń 2023 r. w Niemczech, Wielkiej Brytanii i Niderlandach metodą bezpośrednich wywiadów ankieterskich przy użyciu komputerów przenośnych wyposażonych w system globalnego pozycjonowania GPS (CAPI). Badanie przeprowadzili ankieterzy posługujący się językiem polskim. Badania przeprowadzono na osobach posiadających obywatelstwo polskie w wieku 18–65 lat. Wielkość próby wynosiła w Wielkiej Brytanii – nie mniej niż 1000 osób; w Niderlandach – na próbie liczącej nie mniej niż 500 osób; w Niemczech – na próbie liczącej nie mniej niż 1000 osób. W sumie zebrano 2530 ankiet. Badanie w terenie wykonywała zewnętrzna agencja badawcza. Dobór próby na terenie wszystkich krajów miał charakter warstwowo-celowy. Warstwowo-celowy dobór respondentów do próby polegał na tym, że nie byli oni losowani z populacji generalnej, ale dobierani celowo przez ankieterów spośród osób należących do tej populacji. Określenie „warstwowy” oznaczało, że celowy dobór respondentów odbywał się w ramach określonych warstw. W tym przypadku warstwami były regiony, w których ma być przeprowadzone badanie. Dodatkowo dokonano stratyfikacji próby ze względu na wiek i płeć oraz sektory zatrudnienia, określając minimalne lub/i maksymalne odsetki udziału osób w próbie.

Spis wykresów

Rysunek 1. Liczba Polaków przebywających czasowo za granicą (w tys.)	7
Rysunek 2. Emigranci według roku przyjazdu do obecnego kraju pobytu	10
Rysunek 3. Odsetek emigrantów, który przyjechał do danego kraju po 2018 r.	10
Rysunek 4. Odsetek osób, dla których obecny pobyt to pierwszy pobyt w tym kraju	10
Rysunek 5. Doświadczenie migracyjne przed obecnym pobyt w danym kraju	11
Rysunek 6. Doświadczenie migracyjne – wybrane kraje wcześniejszej migracji	11
Rysunek 7. Częstotliwość odwiedzin w Polsce	12
Rysunek 8. Struktura odpowiedzi na pytanie: „Czy następujące osoby z najbliższej rodziny mieszkają razem z emigrantem w obecnym kraju?”	13
Rysunek 9. Emigranci według płci	14
Rysunek 10. Emigranci według wieku	14
Rysunek 11. Emigranci według wieku – ogółem i osoby, które przybyły po 2018 r.	15
Rysunek 12. Emigranci według poziomu wykształcenia	16
Rysunek 13. Ludność Polski według poziomu wykształcenia i płci	16
Rysunek 14. Emigranci według poziomu wykształcenia i płci	16
Rysunek 15. Emigranci według głównej dziedziny wykształcenia	17
Rysunek 16. Podnoszenie kwalifikacji za granicą	18
Rysunek 17. Znajomość języka angielskiego	18
Rysunek 18. Znajomość języka kraju emigracji	19
Rysunek 19. Sytuacja zawodowa polskich emigrantów w 2018 r. i w 2022 r.	20
Rysunek 20. Rodzaj pracy wykonywanej przez Polaków w 2022 r. oraz w 2018 r.	21
Rysunek 21. Sektory, w których Polacy pracowali na emigracji w 2022 r. i w 2018 r.	23
Rysunek 22. Odpowiedzi na pytanie: czy wykonuje Pan/Pani prace poniżej kwalifikacji? Wyniki dla 2022 r. i dla 2028 r.	23
Rysunek 23. Rodzaj pracy wykonywanej w Polsce przed wyjazdem za granicę	24
Rysunek 24. Średnia liczba godzin przepracowana w tygodniu	25
Rysunek 25. Struktura zadeklarowanego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Wielkiej Brytanii w 2022 r.	26
Rysunek 26. Struktura zadeklarowanego miesięcznego wynagrodzenie brutto w Niemczech i Niderlandach w 2022 r.	26
Rysunek 27. Deklarowany sposób wydatkowania oszczędności w zależności od planowanej długości pobytu na emigracji	28
Rysunek 28. Warunki mieszkaniowe Polaków za granicą w 2022 r. i w 2018 roku	29
Rysunek 29. Odsetek migrantów transferujących środki do Polski – ogółem i dla wydzielonych kategorii migrantów	30
Rysunek 30. Deklarowane sposoby przekazywania zarobków według kraju emigracji	32
Rysunek 31. Częstotliwość przekazywania zarobków w 2022 roku	33
Rysunek 32. Ostatni zrealizowany przekaz jako odsetek wynagrodzenia na emigracji	33
Rysunek 33. Rozkład wysokości ostatnich zrealizowanych przekazów w stosunku do wynagrodzenia netto za granicą	33
Rysunek 34. Deklarowane przeznaczenie środków przekazywanych do Polski w 2022 r.	34

Rysunek 35. Sytuacja na rynkach pracy w Polsce i wybranych krajach emigracji	35
Rysunek 36. Główne powody wyjazdu z Polski	36
Rysunek 37. Deklarowane powody możliwego powrotu do Polski w przyszłości	36
Rysunek 38. Plany pozostawania na emigracji – porównanie lat 2016–2022	37
Rysunek 39. Plany imigrantów niedeklarujących pobytu na stałe na emigracji	38
Rysunek 40. Posiadanie nieruchomości w kraju emigracji	38
Rysunek 41. Wynagrodzenia w Polsce jako motywacja powrotu	39
Rysunek 42. Poziom wynagrodzenia netto w Polsce, który skłaniałby do powrotu emigrantów, którzy uzależniają go od wynagrodzenia	39
Rysunek 43. Deklarowana podstawa prawna pracy i pobyt w Wielkiej Brytanii	40
Rysunek 44. Ocena wpływu <i>Brexitu</i> na aktualną sytuację w Wielkiej Brytanii	41
Rysunek 45. Opinie respondentów dotyczące wpływu pandemii COVID-19 na ich sytuację życiową	42
Rysunek 46. Opinie respondentów dotyczące wpływu pandemii na ich sytuację na rynku pracy	43
Rysunek 47. Opinie respondentów dotyczące zmiany warunków pracy od 2019 r.	44
Rysunek 48. Ocena wpływu wybuch wojny w Ukrainie na sytuację w kraju emigracji	46

nbp.pl

